

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

EVROPSKE INTEGRACIJE BOSNE I HERCEGOVINE :
ANALIZA PROGRESA 2005 – 2009.

SARAJEVO, DECEMBAR 2010.

Analiza progresu evropskih integracija Bosne i Hercegovine 2005 – 2009. je pripremljena za potrebe Vijeća ministara BiH na osnovu zaključka sa 102. sjednice Vijeća ministara BiH održane 22.10.2009. godine

IZVRŠNI SAŽETAK

Analiza progresa evropskih integracija Bosne i Hercegovine u periodu 2005 – 2009. godine (Analiza) je cjeloviti/integralni/holistički prikaz progresa BiH po *Političkom kriteriju* (Kopenhagen I) i kriteriju *Sposobnost preuzimanja obaveza iz članstva*. (Kopenhagen III). Progres u pogledu *Ekonomskih kriterija* (Kopenhagen II) nije predmet analize. Direkcija za evropske integracije je napravila radnu verziju Analize na osnovu *Izveštajâ Evropske komisije o progresu BiH* i inputâ koji su dostavile institucije. Dokument služi za potrebe Vijeća ministara i predstavlja analitičku osnovu za donošenje odlukâ i kreiranje politike evropskih integracija Bosne i Hercegovine.

Analitičku osnovu čine dvije komponente:

1. kumulativni napredak po subkriterijima (ocijenjen od strane Evropske komisije),
2. dinamika tri inputa - budžet, broj službenika i finansijska pomoć.

Za hipotetički subkriterij „X“ je u TABELI 1 i GRAFIKONU 1 prezentirana prva analitička komponenta koja se dobije na osnovu sljedećih varijabli: „Ocjena Evropske komisije“ je deskriptivna ocjena za subkriterij iz godišnjih *Izveštaja o progresu*. „Numerička ocjena“ je vrijednost pripisana deskriptivnoj ocjeni po unificiranoj korelaciji koja se dosljedno primijenila za sve subkriterije i za sve godine. „Kumulativna ocjena progresa“ je zbir numeričke ocjene iz izvještajne godine i ocjenâ iz svih prethodnih godina. Kumulativna ocjena progresa za svaku godinu se normalizira čime se postiže skaliranje svih grafičkih prikaza u dijapazonu 0 – 1, što olakšava vizualnu preglednost i brzo uočavanje dinamičkih razlika.

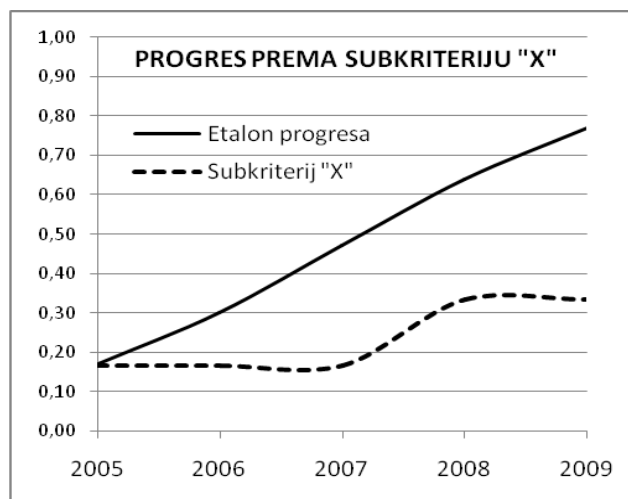
TABELA 1

VARIJABLA	Subkriterij "X"				
	2005	2006	2007	2008	2009
Ocjena Evropske komisije	Some	No	No	Progress	No
Numerička ocjena (ekvivalent)	2	0	0	2	0
Kumulativna ocjena progresa (KOP)	2,0	2,0	2,0	4,0	4,0
Normalizirana vrijednost KOP-a	0,17	0,17	0,17	0,33	0,33
Etalon progresa	0.17	0.30	0.47	0.64	0.77

Za *etalon progresa* je izabrana grupa subkriterija - *Vize, upravljanje granicama, azil, migracije* zbog toga što je u ovoj oblasti postignut zacrtani cilj politike evropskih integracija.¹ Može se dakle smatrati da je progres ostvaren po ovom kriteriju zadovoljavajući pa se on uzima kao „mjera“, *etalon progresa*, za sve ostale subkriterije odnosno oblasti. *Etalon progresa* je ucrtan u svaki grafikon, što olakšava vizualizaciju i komparaciju progresa. PRIMJER: Iz grafičkog prikaza za hipotetički subkriterij „X“ (GRAFIKON 1) se može lako zaključiti da postoje intervali stagnacije i da je kumulativni progres znatno ispod *etalona progresa*. Ovaj analitički zaključak bi upućivao na potrebu intervencije Vijeća ministara i nadležnih institucija u posmatranoj oblasti.

¹ Radna pretpostavka tokom izrade Analize je bila da će vize biti ukinute do kraja 2010. godine.

GRAFIKON 1

Druga analitička komponenta je razvijena na osnovu podataka koje su Direkciji za evropske integracije dostavile institucije (bila je obuhvaćena 51 institucija od kojih samo dvije sa entitetskog nivoa – Agencija za bankarstvo RS i Agencija za bankarstvo FBiH). Upit institucijama (TABELA 2) sadrži osam inputa, za koje se intuitivno i logički može pretpostaviti da imaju uticaj na progres evropskih integracija i na ocjenu Evropske komisije. Samo za tri inputa su dobijeni kompletni i pouzdani podaci od svih institucija: realizirani budžet, broj službenika i broj treninga/obuka.

TABELA 2

	Akronim institucije	2005	2006	2007	2008	2009	Ukupno
1	Budžet (hiljada KM)						
2	Broj službenika						
3	Finansijska pomoć (hiljada Euro)						
4	Broj zakona i podzakonskih akata						
5	Broj preuzetih EU propisa (potpuno)						
6	Broj preuzetih EU propisa (djelimično)						
7	Broj prevedenih EU propisa						
8	Broj treninga [službenik X dana]						

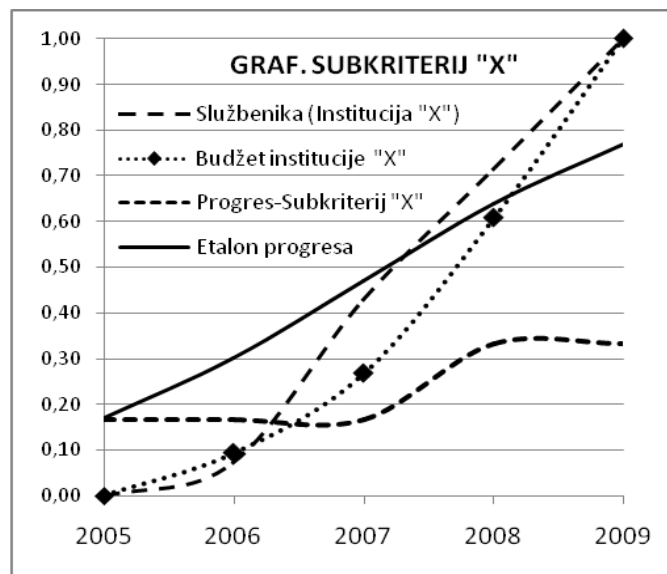
Podaci o realiziranom budžetu i podaci o (prosječno angažiranom) broju službenika su obrađeni na isti način, metodom normalizacije, kao i kumulativne ocjene progresu. (Pogledati Dodatak I-METODOLOGIJA). Grafički prikaz dinamike inputâ „realizirani budžet“ i „broj službenika“ je integriran sa grafičkim prikazom progresu, za svaki subkriterij i za svaku „vodeću odgovornu instituciju“ iz Programa realizacije *Evropskog partnerstva*.²

² U izuzetnim slučajevima, gdje su postojali pouzdani i provjereni podaci, u grafički prikaz je uključen input „finansijska pomoć“ koja je dodijeljena instituciji u analiziranom periodu.

PRIMJER. Za hipotetički subkriterij „X“ gdje je vodeća odgovorna institucija „X“ iz integriranog prikaza dinamike inputâ i ocjene progressa (GRAFIKON 2) može se zaključiti da uzrok stagnacije procesa evropskih integracija po ovom subkriteriju (posebno u 2009. godini) nije mogao da bude nedostatak budžeta i ljudskih resursa.

Obim edukacije službenika nije prikazan u grafikonima, nego je iskazan deskriptivno, za svaki subkriterij i nadležnu, odnosno grupu nadležnih institucija.

GRAFIKON 2

Članci u Analizi imaju unificiranu strukturu i svaki članak se može čitati odvojeno. Za svaku oblast/subkriterij se daju PREPORUKE koje se odnose na moguće puteve za unapređenje metodologije i kvaliteta analize. To dakle nisu preporuke za unapređenje rada institucija i njihovih performansi u smislu progressa evropskih integracija.

SADRŽAJ

IZVRŠNI SAŽETAK	2
1. UVOD.....	6
2. POLITIČKI KRITERIJI	8
2.1. DEMOKRATIJA I VLADAVINA PRAVA	8
<i>Parlament i Vlada .....</i>	<i>8</i>
<i>Evropske integracije .....</i>	<i>10</i>
<i>Javna uprava .....</i>	<i>11</i>
<i>Pravosudni sistem.....</i>	<i>12</i>
2.2. LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA MANJINA	13
2.3. REGIONALNA SARADNJA I MEĐUNARODNE OBAVEZE	15
<i>Regionalna saradnja.....</i>	<i>15</i>
<i>Međunarodne obaveze i saradnja sa ICTY .....</i>	<i>16</i>
3. EKONOMSKI KRITERIJI (NIJE OBUHVAĆENO ANALIZOM).....	18
4. EVROPSKI STANDARDI	19
4.1. UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE.....	19
<i>Slobodno kretanje (promet) robe .....</i>	<i>19</i>
<i>Sloboda kretanja rada .....</i>	<i>22</i>
<i>Sloboda pružanja usluga .....</i>	<i>22</i>
<i>Pravo poslovnog nastana .....</i>	<i>23</i>
<i>Slobodno kretanje kapitala .....</i>	<i>24</i>
<i>Carine i porezi.....</i>	<i>26</i>
<i>Konkurencija.....</i>	<i>27</i>
<i>Javne nabavke .....</i>	<i>28</i>
<i>Pravo intelektualnog, industrijskog i trgovačkog vlasništva (IPR).....</i>	<i>29</i>
<i>Socijalne politike, zapošljavanje i politika javnog zdravstva .....</i>	<i>30</i>
<i>Obrazovanje i istraživanje .....</i>	<i>32</i>
<i>Pitanja vezana za Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO).....</i>	<i>33</i>
4.2. SEKTORSKE POLITIKE	35
<i>Industrija i mala i srednja preduzeća.....</i>	<i>35</i>
<i>Poljoprivreda i ruralni razvoj .....</i>	<i>35</i>
<i>Sigurnost hrane. ....</i>	<i>37</i>
<i>Veterinarstvo i zaštita bilja.....</i>	<i>37</i>
<i>Životna sredina .....</i>	<i>39</i>
<i>Energija .....</i>	<i>40</i>
<i>Transport .....</i>	<i>41</i>
<i>Informaciono društvo i mediji.....</i>	<i>44</i>
<i>Finansijska kontrola.....</i>	<i>45</i>
<i>Statistika.....</i>	<i>46</i>
4.3. PRAVDA, SLOBODA I SIGURNOST.....	48
<i>Vize, upravljanje granicama, azil, migracije.....</i>	<i>48</i>
<i>Borba protiv pranja novca.....</i>	<i>49</i>
<i>Borba protiv nedozvoljene trgovine narkoticima .....</i>	<i>50</i>
<i>Borba protiv organizovanog kriminala.....</i>	<i>51</i>
<i>DODATAK I – Metodologija .....</i>	<i>53</i>
<i>DODATAK II – PREGLED KLJUČNIH ZAKONODAVNIH, ADMINISTRATIVNIH I INSTITUCIONALNIH REZULTATA ZA PERIOD OD 2005. DO 2009. GODINE</i>	

1. UVOD

Evropska komisija redovno izvještava Vijeće EU i Evropski parlament o napretku koji su postigle države *Zapadnog Balkana* u procesu evropskih integracija. Godišnji izvještaji se pripremaju počev od 2002. godine i uglavnom imaju standardnu strukturu prilagođenu strukturi *Kopenhaških kriterija*. Izvještaj analizira u kojoj mjeri država zadovoljava političke i ekonomske kriterije za članstvo i kolika je sposobnost države da sprovodi evropske standarde, odnosno da postepeno usklađuje svoje zakonodavstvo i politike sa *acquis*-jem. Napredak se mjeri na osnovu donesenih odluka, usvojenih zakona i provedenih mjera. U pravilu, zakoni ili mjere koje su pripremljene ili čekaju usvajanje u parlamentu nisu uzeti u obzir. Ovakav pristup osigurava jednak tretman u svim izvještajima i omogućava objektivnu procjenu. Godišnji izvještaji Komisije se zasnivaju na velikom broju izvora koji uključuju: informacije dobijene od vlasti Bosne i Hercegovine i država članica, izvještaje Evropskog parlamenta i informacije međunarodnih i nevladinih organizacija. Na osnovu tehničke analize sadržane u godišnjem izvještaju za svaku državu Komisija izvodi zaključke koji se objavljuju u posebnom *Saopćenju o proširenju*. Osnovu izvještaja čini tehnička analiza napretka koji država postigne u periodu oktobar prethodne godine – oktobar izvještajne godine.

Za potrebe kreiranja politike evropskih integracija Vijeću ministara je korisno da ima cjelovitu perspektivu napretka za svaku oblast politika, kao i za njihove komponente i subkriterije i to u dužem periodu, 2005 -

2009. godina. Zbog toga je razrađena metodologija koja se zasniva na identifikaciji KUMULATIVNE OCJENE PROGRESA (Vidjeti DODATAK I). Za svaki subkriterij, gdje je to bilo moguće napisan je analitički izvještaj koji ima standardni format. POČETNO STANJE (2004) je sažetak ocjene iz *Izvještaja Komisije Vijeću o spremnosti Bosne i Hercegovine za pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju* (dokument Evropske komisije iz novembra 2003. godine) te *Izvještaja o stabilizaciji i pridruživanju 2004. godine*. Blok NAPREDAK je proizvod analitičkog rada Direkcije za evropske integracije, napravljen na osnovu podataka o inputima prikupljenim od 51 institucije. PREPORUKE sadrže prijedlog Direkcije u pogledu nastavka analize. [Numeracija grafičkih prikaza ne prati tok naslova u dokumentu, nego je usaglašena sa numeracijom naslova u *Izvještaju Evropske komisije o napretku* (2009)]

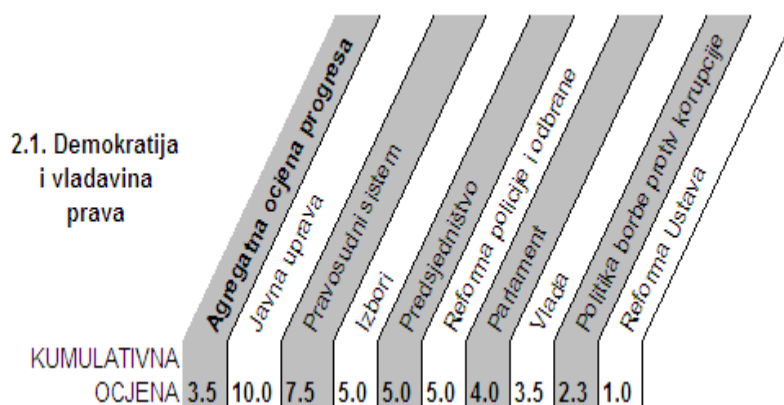
Analiza 2005 -2009. ne obuhvata napredak po *Ekonomskim kriterijima* iz dva razloga. Razrađena metodologija nije prilagođena analizi po oblastima i subkriterijima iz ekonomske sfere s obzirom na to da u ovoj oblasti nije opravdano primijeniti pretpostavku o *input – output* korelaciji. U ovom slučaju se primjenjuju standardne metode ekonomske analize, prilagođene kriterijima *Kopenhagen II*. U procesu evropskih integracija, u drugim zemljama kandidatima ili potencijalnim kandidatima ove analize izrađuju ili Centralna banka ili specijalizirane (državne i privatne) institucije. Direkcija za evropske integracije nema kapacitete za ovu vrstu istraživanja.

NAPOMENA: Za lakše praćenje prezentiranih rezultata analize korisno je prethodno se upoznati sa METODOLOGIJOM - DODATAK I.

2. POLITIČKI KRITERIJI

2.1. DEMOKRATIJA I VLADAVINA PRAVA

POČETNO STANJE (2004) se zasniva na sažetku ocjene iz Izvještaja Evropske komisije Vijeću o spremnosti Bosne i Hercegovine za pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom objavljenom 18. novembra 2003. godine. Evropska komisija je ocijenila kako je zabilježen „slab napredak“ u oblasti demokratije i vladavine prava u pogledu 16 prioritarnih reformi, dok je najveći problem činjenica da još uvijek nije postignut ireverzibilan proces izgradnje države. U Izvještaju je navedeno da je vladavina prava postepeno uspostavljena; zemlja je općenito mirna; postoji sloboda izražavanja i mirnog okupljanja. Sloboda kretanja je zajamčena a imovinska prava se u većini slučajeva sprovode.

NAPREDAK Bosne i Hercegovine u periodu 2005 – 2009. po kriteriju *Demokratija i vladavina prava* ocijenjen je kumulativnom ocjenom 3.5 što je mnogo manje od *etalona progressa*. [Za *etalon progressa* je uzeta oblast *Vize, upravljanje granicama, azil, migracije*, koji je postigao kumulativnu ocjenu 9.3. (Vidi DODATAK I - Metodologija)]. Javna uprava je najviše rangirani subkriterij i zajedno sa subkriterijem *Pravosudni sistem* najviše doprinosi agregatnoj ocjeni progressa u oblasti *Demokratija i vladavine prava*. Subkriteriji *Politika borbe protiv korupcije* i *Rafoma ustava* stagnirali su tokom cijelog analiziranog perioda.

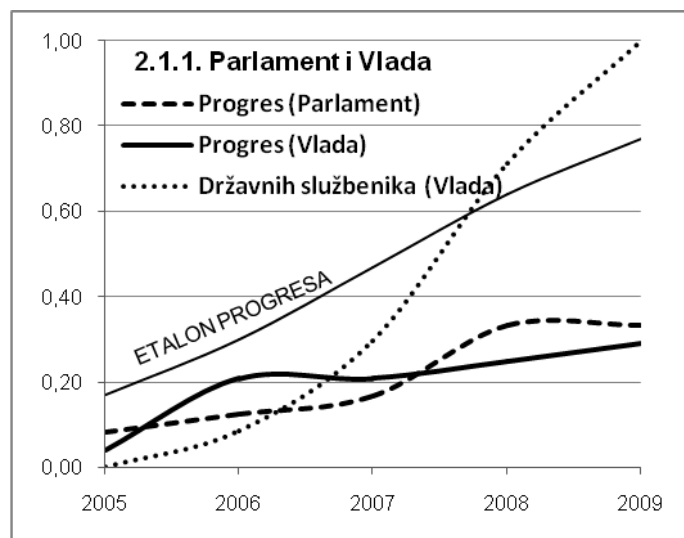
PARLAMENT I VLADA ³

POČETNO STANJE (2004) prema ocjeni iz Izvještaja Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o stabilizaciji i pridruživanju s EU iz novembra 2003., okarakterizirano je sporom

³ U *Izvještaju o progresu BiH* Komisija pod "Vladom" podrazumijeva Vijeće ministara, njegova stalna tijela, kao i Vlade entiteta, Brčko Distrikta i kantonâ Federacije BiH. U prezentiranoj Analizi 2005 -2009 je koncept "Vlade" ograničen na Vijeće ministara, Generalni sekretarijat, Ured za zakonodavstvo, Ured za reformu javne uprave, Direkciju za evropske integracije i Direkciju za ekonomsko planiranje.

konsolidacijom ministarstava i organa uprave na državnom nivou. Nije riješen problem smještaja za nove institucije. Nema dokaza o ozbiljnom napretku ukupnog rezultata rada Parlamentarne skupštine i Vijeća ministara. Nema sporazuma o tome kako finansirati nove državne institucije. Rezultat Vijeća ministara u pogledu usvajanja i upućivanja zakona u parlamentarnu proceduru je slab. Nedostatak političke volje i suprotstavljeni nacionalni interesi su najveći problem. Izražene su i strukturalne slabosti, poput nerazvijenih kapaciteta te nerazvijenih pomoćnih struktura koje još nisu sasvim funkcionalne. Vijeće ministara konstantno ne uspijeva da sačini godišnji program rada početkom kalendarske godine, kako je to potrebno. Rad Parlamentarne skupštine je poboljšana. U poređenju sa zakonodavnim periodima 1996-1998. i 1998-2000. godine, u periodu 2000 – 2002. godine usvojeno je tri puta više zakona predloženih od strane Vijeća ministara. Parlamentarna skupština BiH ozbiljno je opterećena nedostatkom tehničkih resursa i kvalificiranog kadra. Jedan broj tehničkih komisija je formiran kako bi se omogućila posebna kontrola zakonâ. Uspostavljena je *Komisija za evropske integracije*, prva zajedničke komisije oba doma Parlamentarne skupštine. Parlament se uglavnom sastaje manje od dva dana mjesečno, a u prvih deset mjeseci do septembra 2003. godine usvojio je samo 19 zakona ili izmjena zakona. Tempo i kvalitet zakonodavnog rada je pod uticajem spore «prohodnosti» Vijeća ministara i nedostatka adekvatno kvalificirane i organizirane parlamentarne administracije.

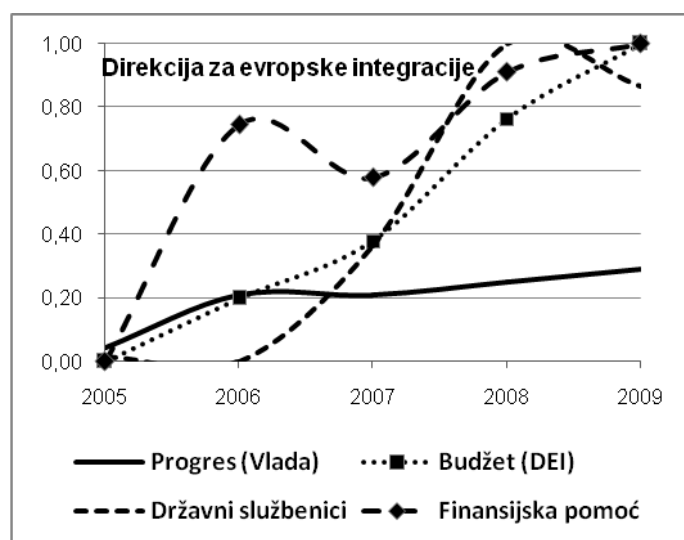
NAPREDAK u okviru subkriterijâ *Parlament* i *Vlada* u cijelom periodu ocijenjen je mnogo nižom kumulativnom ocjenom od *etalona progres*a i iznosi 4, odnosno 3,5 respektivno. (Graf. 2.1.1.). Bitno je napomenuti da u godišnjim izvještajima o napretku Evropska komisija „vladom“ smatra i ocjenjuje Vijeće ministara BiH, vlade entiteta Brčko Distrikta te vlade kantona u Federaciji BiH, dok se koncept „vlade“ u ovoj analizi odnosi na Vijeće ministara, Generalni sekretarijat, Ured za zakonodavstvo, Direkciju za ekonomsko planiranje, Ured koordinatora za reformu javne uprave i Direkciju za evropske integracije. Analiza pokazuje značajnu pozitivnu relaciju između prosječnog broja državnih službenika Vlade i godišnje ocjene napretka. Ovo može opravdati pretpostavku da je slaba ocjena za napredak za subkriterij *Vlada*, između ostalog, i posljedica nedovoljnih kapaciteta stručnih službi i stalnih tijela Vijeća ministara. Učešće treninga i obuke u ukupnom radnom vremenu državnih službenika Generalnog sekretarijata (1.86%), Ureda za

zakonodavstvo (1.22%) i Direkcije za ekonomsko planiranje (0.62%) je nedovoljno u poređenju sa Direkcijom za evropske integracije (3.53%) i Uredom za reformu javne uprave (6.23%).

PREPORUKE se odnose na prijedloge u pogledu nastavka *analize*. U tom kontekstu bilo bi korisno analizirati kapacitete operativne strukture Vijeća ministara sa fokusom na mehanizme koordinacije u izradi godišnjih planova rada ministarstava, drugih organa uprave i neovisnih organa, upravljanje protokom informacija, broj državnih službenika u službama i tijelima i njihove kompetencije po pitanjima relevantnim za proces pristupanja Evropskoj uniji. Analizu bi bilo korisno napraviti i za Sekretarijat, komisije i urede u Parlamentarnoj skupštini BiH.

EVROPSKE INTEGRACIJE

Osnovni argumenti koje Evropska komisija navodi prilikom dodjele slabe ocjene za napredak Bosne i Hercegovine prema subkriteriju *Vlada* odnose se na: 1) neefikasnu i nefunkcionalnu strukturu vlade i njenih stalnih tijela na državnom nivou, 2) slabo planiranje i koordinaciju i 3) odsustvo uticaja Vijeća ministara na proces kreiranja politika i pozicija BiH u procesu evropskih integracija u cjelini.

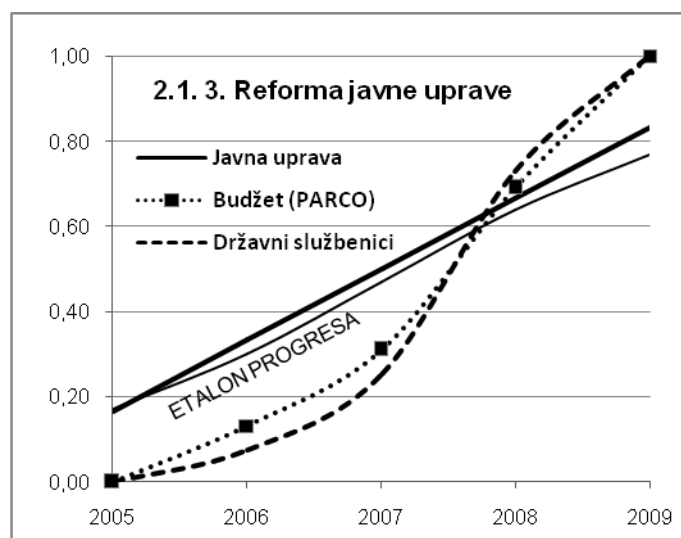
NAPREDAK. Direkcija za evropske integracije je glavni nosilac funkcija povezanih sa spomenutim startnim slabostima BiH prema subkriteriju *Vlada*. Zbog toga je pripremljena parcijalna analiza podataka za DEI. (Graf. "Direkcija za evropske integracije"). U periodu 2007 – 2009. sva tri inputa su zabilježila nagli rast: budžet, broj državnih službenika i finansijska pomoć (sredstva posebne namjene). Ovaj rast nije bitno uticao na Komisijine ocjene napretka za *Vladu*. Ovo je vjerovatno posljedica spore adaptacije Direkcije za evropske integracije na promjenu ambijenta u kojem djeluje: stupanje na snagu *Privremenog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima*, uvođenje novog modela upravljanja sredstvima predpristupne pomoći (IPA).

PREPORUKE. S obzirom na mogući nastavak *analize* bilo bi potrebno testirati pretpostavku da finansijska pomoć ima nesrazmjerno učešće u finansiranju aktivnosti Direkcije za evropske integracije. Prevelik udio učešća stranih eksperata bi potencijalno mogao da ugrožava samoodrživost ključnih funkcija DEI: koordinacija transpozicije *acquis*-ja, koordinacija strategijâ

i politikâ i koordinacija finansijske pomoći Evropske unije. Potrebno je napraviti detaljnu analizu organizacije Direkcije i analizu pravnog okvira kojim se reguliraju mehanizmi koordinacije institucija državne uprave u procesu evropskih integracija.

JAVNA UPRAVA

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene Evropske komisije u Izvještaju o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU, javna uprava je spora, nepredvidiva, a troši previše javnih sredstava. Vijeće za implementaciju mira je pokrenulo inicijativu za izradu strategije „sveobuhvatne reforme javne administracije“. Evropska komisija je ocijenila da zaposleni državni službenici nisu stručni i nisu osposobljeni da odgovore na nove izazove koje će donijeti *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju*. Sposobnost strateškog planiranja i koordinacije je ograničena. Koncept profesionalne, nepolitične državne službe, zapošljavanja i napredovanja koji se temelji na iskustvu i kvalitetima teško se prihvata i uspostavlja. Još uvijek postoji neadekvatna zaštita od miješanja politike u javnu upravu. Nezavisnost nije izbalansirana sa odgovornošću. Mada je *Zakon o sukobu interesa* usvojen još uvijek nema jasnog pravnog okvira koji utvrđuje odgovornosti i uspostavlja sisteme podnošenja računa unutar državne službe. Tri premijera su sa Evropskom komisijom potpisala *Memorandum o razumijevanju* kojim je uspostavljen Upravni odbor za funkcionalni pregled javne uprave sa ciljem da se do kraja 2004. dođe do *Akcionog plana reforme javne uprave*. Uspostavljene su državna i entitetske Agencije za državnu službu, ali su na svim nivoima još uvijek prisutna politički motivirana postavljenja.

NAPREDAK. Reforma javne uprave je tokom cijelog analiziranog perioda zabilježila ocjenu koja je iznad *etalona progressa* (Graf. 2.1.3.). Ocjenu treba uzeti sa rezervom, s obzirom na metodologiju koja se primjenjuje u godišnjim izvještajima. Eksperti Evropske komisije koji pripremaju tehničku analizu za *Izvještaj o progresu BiH* ne odvajaju ocjene o *oblasti intervencije* od ocjena *rada odgovornih institucija*. Iz analize teksta sukcesivnih pet izvještaja Evropske komisije može se zaključiti da se gornja ocjena odnosi na izgradnju sistema za reformu javne uprave a ne na stanje u javnoj upravi. Pripremljena je analiza inputa za Ured koordinatora za

reformu javne uprave. Vidljivo je da su dinamika budžeta i dinamika zapošljavanja u snažnoj pozitivnoj korelaciji sa kumulativnom ocjenom napretka. Ova ravnoteža je postignuta sa vrlo malim brojem državnih službenika (prosječno angažiranih 9.25 tokom godine) što upućuje na pretpostavku da su za relativno dobru ocjenu napretka zaslužni eksperti angažirani u okviru projekata pomoći. Analiza sadržaja dijelova izvještajâ koji se odnose na državnu službu i Agenciju za državnu službu kao odgovornu instituciju, pokazuje da Komisija tokom cijelog perioda uglavnom ukazuje na osnovnu slabost – politizaciju izbora rukovodećih državnih službenika. Deskriptivna ocjena za državnu službu nije posebno iskazana u izvještajima. Može se zaključiti da je element državne službe ocijenjen mnogo slabije nego reforma javne uprave u cjelini, odnosno da je imao negativno djelovanje na agregatnu ocjenu napretka.

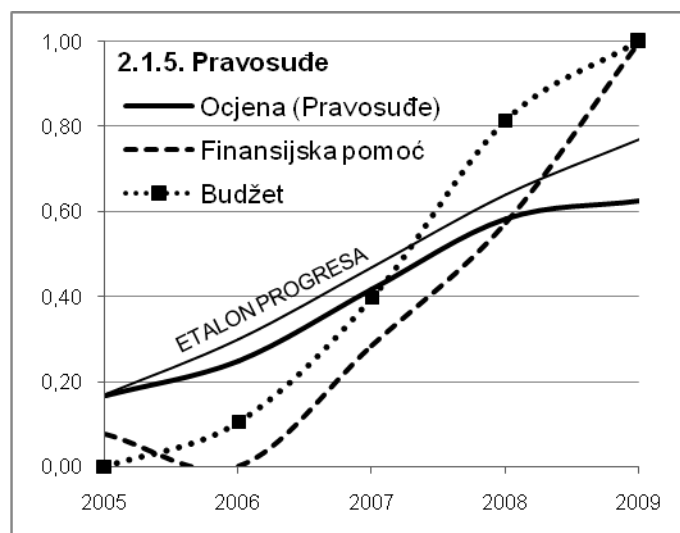
PREPORUKE. U okviru eventualnog nastavka *analize* bilo bi potrebno napraviti parcijalne analize uticaja finansijske pomoći i uticaja stranih eksperata na *outpute/rezultate* institucija: Ured koordinatora za reformu javne uprave i Agencija za državnu službu. Potrebno je razviti indikatore efikasnosti i nepristrasnosti funkcioniranja Agencije za državnu službu. Analizom bi bilo potrebno obuhvatiti parametre za *outpute/rezultate*: transpozicija *acquis*-ja u oblasti „bolja uprava“ i anti-korupcija u javnom sektoru te obim i kvalitet treniga državnih službenika u ovim oblastima.

PRAVOSUDNI SISTEM

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Evropske komisije o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU objavljenom u novembru 2003. navedeno je kako je reforma pravosuđa počela uvođenjem sveobuhvatne *strategije reforme pravosuđa*. Formirana su Visoka sudačka i tužiteljska vijeća (HJPC) na državnom i entitetskom nivou sa domaćim i stranim članovima sa zadatkom da nadgledaju imenovanje kadrova u pravosuđu. Istovremeno je uvedena reforma strukture sudova i tužiteljstava radi smanjenja broja sudova i sudaca. Još jedna važna reforma je formiranje Suda BiH i Tužiteljstva BiH. Državni sud ima krivično, upravno i apelaciono odjeljenje i određeni broj posebnih vijeća uključujući vijeća za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju. Uspostavljeno je Ministarstvo pravde BiH koje osigurava međunarodnu i međuentitetsku saradnju u pravnim pitanjima. Ministarstvo se suočava sa nedostatkom kadrova i resursa. Ustavni sud BiH predstavlja najviši nivo sudske vlasti. Ustavni sud se kontinuirano suočava sa nedostatkom resursa. Predviđa se da proces reimenovanja sudija i tužitelja u BiH bude završen do kraja 2004. godine. Sud BiH i Tužiteljstvo BiH su operativni ali zavise od međunarodnog personala i finansiranja.

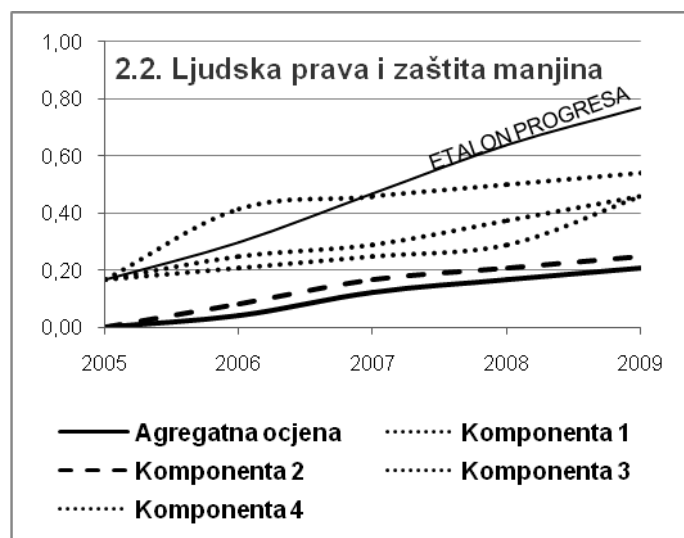
NAPREDAK. Analitički inputi za subkriterij *Pravosudni sistem (Pravosuđe)* su reducirani na pokazatelje „Budžet“ i „Finansijska pomoć“. (Graf. 2.1.5.). Uključene su zbirne vrijednosti *input* parametara za četiri institucije: Ministarstvo pravde, Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće, Tužiteljstvo BiH i Sud BiH. [Metodološki problemi su ograničili upotrebu pokazatelja za ljudske resurse, s obzirom na to da kategorija „Državni službenici“ nije primjenjiva u tri institucije.]. Napredak BiH prema subkriteriju *Pravosuđe* zabilježio je relativno dobru kumulativnu ocjenu na kraju analiziranog perioda (7.5) što predstavlja pozitivan doprinos agregatnoj ocjeni za *Demokratiju i ljudska prava* (3.5). Indikativna je stagnacija tokom 2008 – 2009. godine koja se ne može objasniti ni smanjenjem budžeta ni ograničenjem sumarne finansijske pomoći. Prema podacima koje su dostavile institucije petogodišnji iznos finansijske pomoći je bio: Ministarstvo pravde (32 hiljade €), Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće (13.2 miliona €), Tužiteljstvo BiH (Ø), Sud BiH (11.3 miliona €).

PREPORUKE. U okviru eventualnog nastavka *analize* potrebno je razviti i sa institucijama usaglasiti kompozitne indikatore za ljudske resurse za slučaj analitičkog grupiranja institucija različitog karaktera. Potrebno je analizirati uticaj *inputa* „ljudski resursi“ za konkretan slučaj *Pravosuđe*. Također, potrebno je provjeriti podatke o dodijeljenoj finansijskoj pomoći u periodu 2005 -2009. kao i u okviru IPA 2007-2010. Korisno je napraviti parcijalnu analizu kvaliteta alokacije sredstava i dinamike potrošnje sredstava pomoći za četiri posmatrane institucije.

2.2. LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA MANJINA

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Evropske komisije o spremnosti BiH za pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju s EU iz novembra 2003. godine navedeno je kako su uspostavljene institucije za zaštitu prava: međunarodni Ombudsman, Dom za ljudska prava i Komisija za imovinska potraživanja (CRPC). Prema izvještajima Ombudsmena, najčešća kršenja ljudskih prava se odnose na jednakost pred zakonom, imovinska prava i pravo na rad. Tijela za zaštitu ljudskih prava imaju problema oko obezbjeđenja domaćeg finansiranja. U Izvještaju je navedeno kako će međunarodnog Ombudsmena 2004. godine zamijeniti tri državljana BiH uz finansiranje iz budžeta BiH. Socijalna i ekonomska prava građana su i dalje ograničena usljed

slabe ekonomije. To dijelom odražava nesposobnost nerazvijenog sistema socijalne sigurnosti da zadovolji potrebe ekonomski najugroženijih kategorija. Poštuje se pravo na članstvo u nezavisnim sindikatima. Zdravstveni sektor u oba entiteta je slab i sa neadekvatnim finansiranjem. Veliki broj građana nema pokriveno zdravstveno osiguranje, a kod onih koji imaju pokriće nije pouzdano. Mnoga ruralna područja nemaju djelotvornu medicinsku brigu. U BiH se primjenjuje Zakon o slobodi pristupa informacijama. Osim nekih izoliranih incidenata, neovisnost medija i sloboda izražavanja uglavnom se poštuju. Loša ekonomska situacija sprečava razvoj civilnog društva. Osnovne karakteristike stanja ljudskih prava su: neadekvatna zaštita manjina (uključujući Rome), neravnopravnost spolova, ograničen pristup društvenim (javnim) servisima, ugrožena prava radnika i otpuštenih radnika, trgovina ljudima. Usvojen je novi *Zakon o izbjeglicama i interno raseljenim licima* i uspostavljen je *Fond za povratak*.

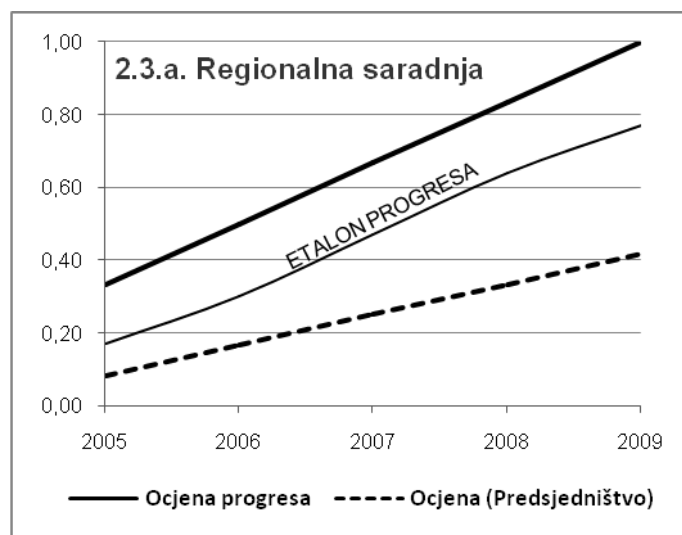
NAPREDAK prema subkriteriju *Ljudska prava i zaštita manjina* je tokom cijelog perioda ocijenjen znatno ispod *etalona progres* (Graf. 2.2.). Agregatna ocjena se skoro podudara sa ocjenom za komponentu (2) (*Građanska i politička prava*). Može se zaključiti da autor tehničke analize koja je osnova za izradu godišnjih izvještaja Komisije ne uzima u obzir ostale tri komponente ocjene: (1) *Poštivanje međunarodnih konvencija o ljudskim pravima*, (3) *Ekonomska i socijalna prava* i (4) *Manjinska prava, kulturna prava i zaštita manjina*. Izostavljanje komponente (1) se može objasniti činjenicom da je saradnja sa Vijećem Evrope i pitanje implementacije *Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda* obuhvaćeno u ocjeni napretka prema subkriteriju *Regionalna pitanja i međunarodne obaveze*. Izostavljanje komponenti (3) i (4) se čini kao metodološki propust analitičkog tima Komisije, što negativno utiče na agregatnu ocjenu.

PREPORUKE. U pogledu eventualnog nastavka *analize* korisno je izvršiti analizu sadržaja (teksta) priloga koji su institucije dostavile kao input Bosne i Hercegovine za ovu temu (obuhvatiti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo civilnih poslova i Ministarstvo pravde). Za svaku od tri institucije potrebno je parcijalno analizirati korelaciju između inputa (budžet, državni službenici, finansijska pomoć i trening) i *outputa*- broj zakona i podzakonskih akata kojima se implementira *Povelja o fundamentalnim pravima* Evropske unije.

2.3. REGIONALNA SARADNJA I MEĐUNARODNE OBAVEZE

REGIONALNA SARADNJA

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene iz Izvještaja Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU, BiH je zabilježila značajan napredak po pitanju regionalne saradnje i postoji jasan trend normalizacije odnosa sa državama regiona. Prvi sastanak na vrhu šefova država BiH, Hrvatske i Federalne Republike Jugoslavije održan je u Sarajevu u julu 2002. godine. Sastanak je okončan objavljivanjem zajedničke deklaracije kojom se potvrđuje nepromjenjivost granica i daljni naponi za razvijanje regionalne saradnje. Napredak je uočen u odnosima sa svim zemljama ex-Jugoslavije. BiH je ispunila obavezu u skladu sa *Paktom stabilnosti* da sklopi sporazume o slobodnoj trgovini sa svim susjedima na Zapadnom Balkanu do decembra 2000. godine. BiH je preuzela predsjedavanje *Procesom saradnje u jugoistočnoj Evropi* (SEECP) 2003. godine, stavljajući poseban naglasak na pitanja pravosuđa i vladavinu zakona. BiH aktivno učestvuje u *Incijativi za saradnju Jugoistočne Evrope* (SECI), *Centralnoj evropskoj inicijativi* (CEI) i drugim regionalnim inicijativama.

NAPREDAK. *Regionalna saradnja* je pored *Međunarodnih obaveza* najbolje ocijenjena oblast, s obzirom na to da tokom cijelog analiziranog perioda bilježi ocjenu znatno iznad *etalona progresa* (Graf. 2.3.a.). Ovo je domen u kojem Predsjedništvo ima velike nadležnosti. Ipak, relativno dobra ocjena za napredak ne može se pripisati ovom tijelu imajući u vidu da je njegov rad tokom cijelog perioda od strane Evropske komisije ocijenjen mnogo slabije od *etalona progresa*. Ovo upućuje na zaključak da su za dobar rezultat po pitanju regionalne saradnje zaslužna ministarstva i drugi organi uprave zaduženi za implementaciju *Sporazuma o slobodnoj trgovini* (CEFTA), *Sporazuma o zajedničkom evropskom zračnom prostoru* (ECAA), kao i *Ugovora o energetske zajednici* (European Community Treaty) gdje je BiH predsjedavala u drugoj polovini 2009. godine.

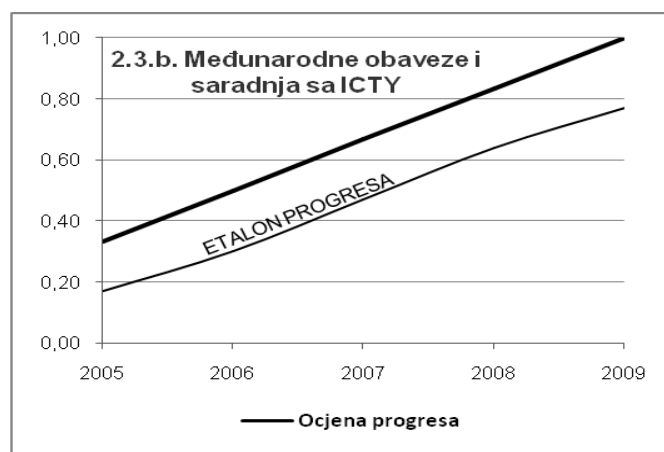
PREPORUKE. U okviru eventualnog nastavka *analize* potrebno je napraviti detaljne parcijalne analize sektorâ i odjelâ u Ministarstvu vanjskih poslova, a po mogućnosti, parcijalno iskazati *inpute* koji se odnose na organizacijske jedinice nadležne za Evropsku uniju i zemlje članice. Istu

analizu je korisno napraviti i za Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, odvajajući sektore koji su zaduženi za saradnju u regiji i implementaciju spomenutih ugovorâ i sporazumâ. Također je korisno analizom obuhvatiti i Direkciju za civilno vazduhoplovstvo.

MEĐUNARODNE OBAVEZE I SARADNJA SA ICTY

POČETNO STANJE (2004). Prema Izvještaju Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u iz novembra 2003., te Izvještaju o stabilizaciji i pridruživanju 2004., navedeno je kako su u mnogim oblastima vanjske politike pozicije Evropske unije i Bosne i Hercegovine uporedive i kompatibilne. U pogledu najkrupnijih savremenih pitanja, kao što su regionalna sigurnost i razvoj, anti-terorizam, itd., stavovi BiH i EU su podudarni. Čini se da je moguće ostvariti i daljnju podudarnost s obzirom na tekuće parlamentarne kontakte i odluku sa sastanka u Solunu u junu 2003. godine o osnivanju *Foruma EU-Zapadni Balkan* na visokom nivou, te poziv BiH i drugim zemljama da usklade svoje stavove sa diplomatskim koracima, deklaracijama i Zajedničkim pozicijama EU. Usvojena je *Zajednička deklaracija o političkom dijalogu* između EU i BiH. Postoje razlike u politici spram Međunarodnog krivičnog suda. BiH je potpisnica *Sporazuma o sudu*, ali je u junu 2003. godine zaključila i bilateralni sporazum sa SAD kojim se krše zajedničke pozicije EU. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju je nedovoljna. Nije izvjesno da bi izvršenje presuda i zakonâ bilo inicirano, realizirano i nastavljeno na lokalnom nivou, bez intervencije i uključenosti međunarodnih snaga. Uspostavljen je zajednički Izvršni odbor Odjela za ratne zločine pri Sudu BiH gdje su uključena ministarstva pravde, sigurnosti, finansija i vanjskih poslova. U kontekstu određenih koraka iz *Mape puta* još uvijek nisu pokrenute aktivnosti: reforma Javnog RTV sistema, implementacija odluka institucija za ljudska prava i izgradnja jedinstvenog ekonomskog prostora u Bosni i Hercegovini. Proces dopuna *Izbornog zakona* i uspostava ustavnih prava svakog pojedinca još nije počeo.

NAPREDAK prema subkriteriju *Međunarodne obaveze i saradnja sa ICTY* ocijenjen je znatno iznad *etalona progresâ* (Graf.2.3.b.). Ovo je vrlo kompleksno područje sa velikim brojem tema: saradnja sa ICTY, Dejtonski mirovni sporazum, *Sarajevska deklaracija*, saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom, kaznena politika i procesuiranje ratnih zločina te ispunjenje obaveza iz članstva BiH u Vijeću Evrope. Jedinstvena ocjena napretka se odnosi na rad velikog broja institucija. Nije moguće izvlačiti zaključke o djelovanju parcijalnih inputâ institucija na ukupnu ocjenu.

PREPORUKE. U okviru eventualnog nastavka *analize* bilo bi potrebno napraviti parcijalne input – output analize za sve nadležna ministarstva, Sud BiH i Tužiteljstvo BiH.

3. EKONOMSKI KRITERIJI (NIJE OBUHVAĆENO ANALIZOM)

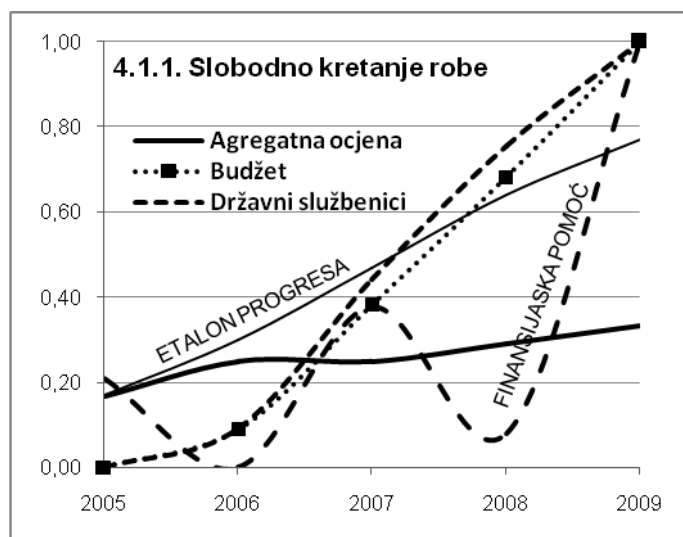
---

4. EVROPSKI STANDARDI

4.1. UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE

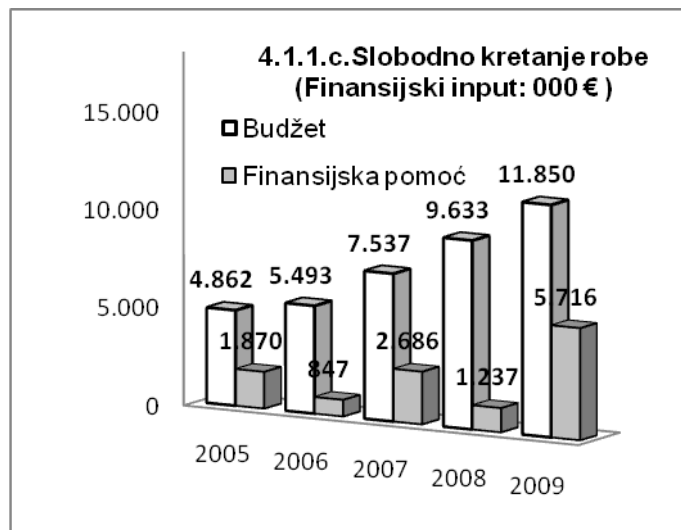
SLOBODNO KRETANJE (PROMET) ROBE

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjena Evropske komisije iz ovog perioda još uvijek ne postoje ključne institucije koje osiguravaju jedinstvene standarde za proizvode. Vijeće ministara je usvojilo prijedloge zakona kojima se Institut za standardizaciju, Institut za mjeriteljstvo i Institut za akreditaciju uspostavljaju kao odvojene institucije, ali zakoni još nisu usvojeni u Parlamentarnoj skupštini. Krajem godine je usvojena zakonska regulativa o tehničkim zahtjevima za proizvode, provjeru usklađenosti i nadzor nad tržištem. Uspostavljen je Tehnički komitet za transpoziciju direktiva *Novog pristupa*. Inspektorat za nadzor tržišta još nije uspostavljen. U septembru je usvojen *Okvirni zakon o općoj sigurnosti proizvoda*, a krajem godine je uspostavljeno Udruženje potrošača. Političari u BiH favoriziraju pristup tržištu Evropske unije. U isto vrijeme postoje problemi integracije unutrašnjeg tržišta Bosne i Hercegovine. Ovaj proces se odvija sporo. Najveće fizičke prepreke za trgovinsku razmjenu su uklonjene, ali postoje zapreke poput paralelnih carinskih režima, različitih tehničkih zahtjeva, zahjeva za dvostrukom registracijom i različite tehničke specifikacije.

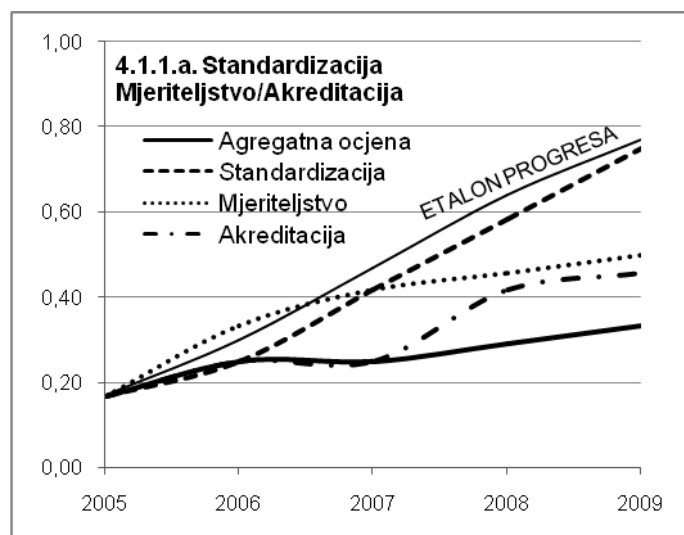
NAPREDAK Bosne i Hercegovine prema subkriteriju *slobodno kretanje (promet) robe* po ocjenama Evropske komisije znatno je slabiji od *etalona progressa*. (Graf. 4.1.1.). Indikativna je stagnacija nakon stupanja na snagu *Privremenog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima* 2008. godine. Analizirane su zbirne vrijednosti *input* parametara (budžet i broj državnih službenika) za grupu nadležnih institucija: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MoFTER), Institut za standardizaciju (BAS), Institut za mjeriteljstvo (IM), Institut za

akreditaciju (BATA) i Agencija za nadzor nad tržištem (MSA). Rast oba inputa u periodu 2006 - 2009. je mnogo brži od rasta kumulativne ocjene napretka za oblast *Slobodno kretanje (promet) robe*. Učešće treninga i obuke državnih službenika u ukupnom radnom vremenu za period 2005 -2009. je relativno visoko za Institut za standardizaciju (6.3%), Agenciju za nadzor nad tržištem (4.8%) i Institut za akreditaciju (3.4%), a relativno nisko i nedovoljno za Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (1.7%) i Institut za mjeriteljstvo (0.8%).

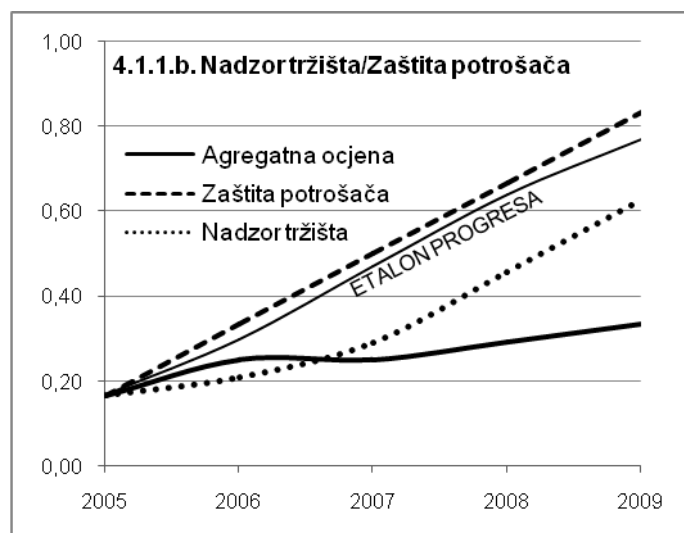
Analizirana je zbirna vrijednost finansijske pomoći koja je bila alocirana Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa i Institutu za standardizaciju. Učešće alocirane finansijske pomoći u odnosu na budžetska sredstva je vrlo visoko (Graf. 4.1.1.c.), ali je dinamika izrazito nelinearna pa se ne mogu izvući zaključci o korelaciji ocjene napretka i finansijske pomoći.

PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* bilo bi potrebno izvršiti parcijalnu analizu realiziranih sredstava finansijske pomoći po godinama za svaku od institucija. Također korisno je izvršiti parcijalnu analizu dinamike *input* parametara (budžet i broj državnih službenika) za dijelove Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa koji imaju nadležnosti u oblasti slobodnog kretanja robe. Za sve institucije bitno je analizirati dinamiku i sadržaj treninga i upotrebu TAIEX instrumenta pomoći u periodu 2005 -2009.

NAPREDAK prema subkriteriju *Mjeriteljstvo* i *Akreditacija* na kraju perioda (2009) ocijenjen je kumulativnim ocjenama 6, odnosno 5,5, što je samo malo iznad agregatne ocjene za *Slobodu kretanja (prometa) robe*, koja iznosi 4. (Graf. 4.1.1.a.) U isto vrijeme, oblast *Standardizacije* je napredovala brzinom koja je vrlo blizu *etalonu progresu*. Najslabije su ocijenjene komponente *Tehnička regulativa* (0,5), *Provjera usklađenosti* (2) i *Direktive Starog pristupa* (0,5).

PREPORUKE Direkcije za evropske integracije u pogledu eventualnog nastavka *analize* odnose se na potrebu provjere podataka i parcijalne analize uticaja finansijske pomoći za Institut za standardizaciju i Agenciju za nadzor nad tržištem na ocjenu napretka. Također je potrebno ustanoviti izvor i dinamiku potrošnje sredstava za finansiranje obuke i treninga.

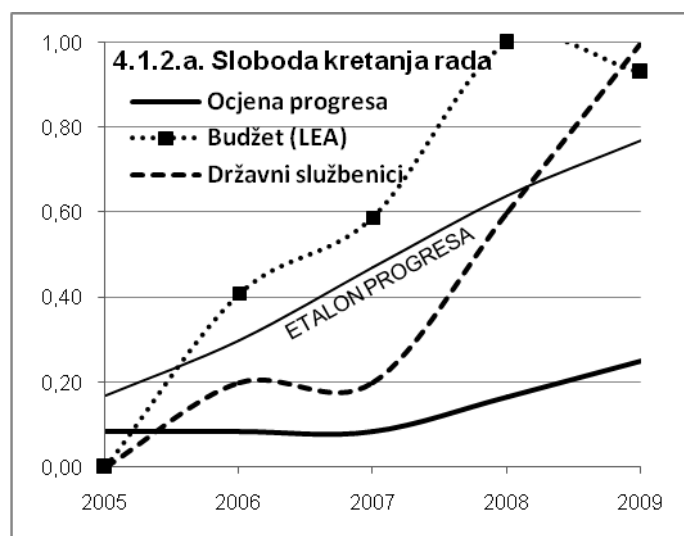
NAPREDAK. Oblast *Zaštita potrošača* je najbolje ocijenjena komponenta u okviru subkriterija *Slobodno kretanje (promet) robe*. Kumulativna ocjena tokom cijelog analiziranog perioda je iznad *etalona progresu*. Solidan progres i pozitivno učešće u agregatnoj ocjeni imala je i oblast *Nadzor nad tržištem* (finalna kumulativna ocjena napretka je 7,5).

SLOBODA KRETANJA RADA

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjena Evropske komisije iz ovog perioda sistem socijalnog osiguranja je fragmentiran, što predstavlja glavnu prepreku slobodog kretanja za radnike unutar Bosne i Hercegovine. Nije riješeno priznavanje diploma i profesionalnih kvalifikacija na cijeloj teritoriji zemlje. Nije moguće uspostaviti Evropski sistem transfera kredita (ECTS) jer na državnom nivou ne postoji zakon o visokom obrazovanju. Prema entitetskim zakonima, strani državljani koji legalno borave u BiH mogu imati pristup radnim mjestima. Ipak, taj pristup može ovisiti o izdavanju radne dozvole, a u većini slučajeva prioritet se daje državljanima. Na taj način, još uvijek nije obezbijeđeno potpuno odsustvo diskriminacije prema radnicima iz EU koji legalno borave u BiH.

NAPREDAK. Kumulativna ocjena napretka prema subkriteriju *sloboda kretanja rada* tokom cijelog analiziranog perioda je znatno ispod *etalona progres*. (Graf. 4.1.2.a.). Rast dva *input* parametra - budžet i broj državnih službenika Agencije za rad i zapošljavanje (LEA) nije imao za posljedicu značajno poboljšanje ocjene napretka. Ukupna finansijska pomoć alocirana u Agenciju za rad i zapošljavanje iznosi €117 hiljada. Ovo predstavlja samo 2.4% budžetskih sredstava realiziranih u istom periodu (2005 – 2009.), što može biti uzrok spore izgradnje institucionalnih kapaciteta. Na obuku u Agenciji je utrošeno 7.2% radnih dana, što je iznad prosjeka državne uprave. Određene nadležnosti na državnoj razini za oblast „slobodno kretanje rada“ ima i Ministarstvo civilnih poslova čiji inputi ovdje nisu uzeti u obzir.

PREPORUKE. U okviru eventualnog nastavka *analize* bilo bi potrebno analizirati parcijalne inpute sektorâ/odjelâ u Ministarstvu civilnih poslova i koordinaciju rada između nadležnih institucija.

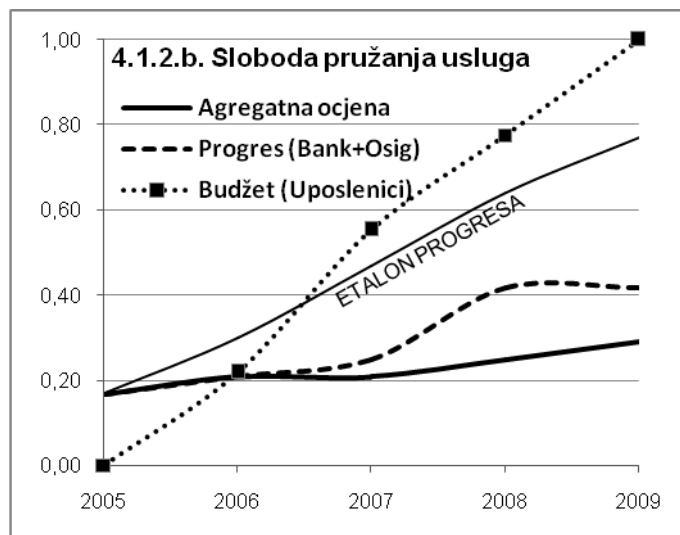

SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjena Evropske komisije u Izvještaju Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u iz novembra 2003., početno stanje za ovaj subkriterij je zadovoljavajuće, posebno u sektoru bankarstva gdje je izvršena potpuna liberalizacija.

Jedinstveni registar bankovnih računa je operativan. Usvojen je državni Zakon o osiguranju, ali još nije uspostavljena Agencija za osiguranje. Ne postoji supervizija banaka na državnom nivou. Zakonom je garantiran jednak tretman inozemnih davalaca usluga sa domaćim kompanijama, ali pod uslovom da osnuju pravno lice u BiH. Jedino ograničenje postoji u oblasti emitiranja gdje je učešće vlasništva inozemnih lica ograničeno na 49% kapitala. Poštanske usluge u BiH trenutno pružaju tri operatera koji su geografski ograničeni. Nacrt *Zakona o Pošti BiH* je pripremljen ali akt još nije usvojen.

NAPREDAK Kumulativna ocjena za oblasti bankarstva i osiguranja je iznad agregatne ocjene napretka za subkriterij *Sloboda pružanja usluga*, ali je ipak znatno ispod *etalona progressa*. (Graf. 4.1.2.b.) Zbir realiziranih sredstava budžetâ Agencije za bankarstvo Federacije BiH, Agencije za bankarstvo Republike Srpske i Agencije za osiguranje BiH, je rastao mnogo brže od kumulativne ocjene napretka. Ista konstatacija se odnosi i na *input* „ukupni broj zaposlenika“ u ovim institucijama. Indikativna je neusaglašenost dinamike inputa i ocjene napretka, posebno odstupanja u toku 2008 – 2009. godine. Poštanske usluge imaju vrlo nisku kumulativnu ocjenu (1) u periodu 2005 -2009. i ova oblast je uticala negativno na agregatnu ocjenu za slobodu pružanja usluga (čija kumulativna ocjena iznosi 3.5).

PREPORUKE Direkcije za evropske integracije u pogledu nastavka *analize* odnose se na potrebu vršenja parcijalne analize za svaki servis pojedinačno, uzimajući u obzir i inpute Agencije za promociju stranih investicija i nadležnih sektorâ Ministarstva finansija i trezora. Potrebno je napraviti detaljnu analizu obima preuzetih propisa Evropske unije koji reguliraju slobodu pružanja usluga. U analizu je nužno uključiti podatke o utrošenim sredstvima finansijske pomoći, po mogućnosti iz svih donatorskih izvora.

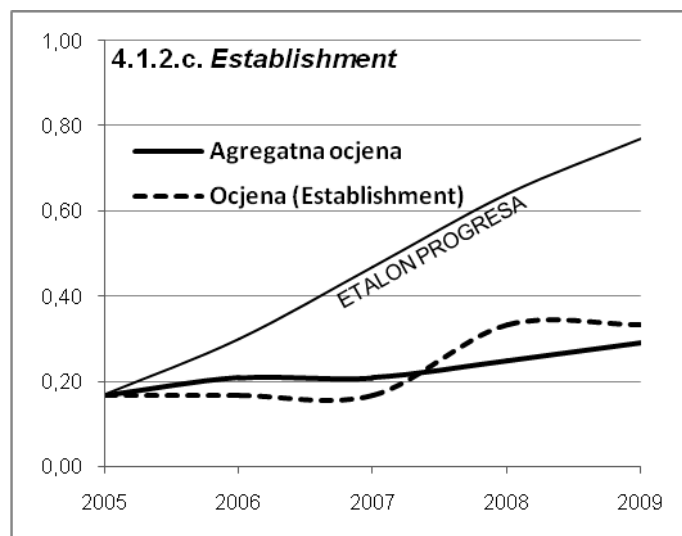

PRAVO POSLOVNOG NASTANA

POČETNO STANJE (2004) je izvještaju Evropske komisije u ovom periodu ocijenjeno kao formalno liberalizirano, ali sa postojanjem neformalnih prepreka, kako za domaće tako i za strane ekonomske operatere. U pogledu kupovine zemljišta i nekretnina kompanije iz Evropske

unije imaju ista prava kao domaće kompanije. Eksproprijacija investicija je zabranjena zakonom. Firme iz EU se mogu osnovati i raditi u BiH na osnovu nacionalnog tretmana. One imaju pravo da stiču zemljišne posjede i imovinu po istoj osnovi kao BiH državljani. Činjenica da nije osnovano više firmi iz EU odražava zabrinutost za stabilnost, uočeni nedostatak poslovnih mogućnosti i upućuje na zaključak da je registracija firmi za svakoga komplicirana.

NAPREDAK Bosne i Hercegovine prema subkriteriju *Pravo poslovnog nastana (Establishment)* ocijenjen je vrlo niskom kumulativnom ocjenom u odnosu na *etalon progresas*. (Graf. 4.1.2.c.). Najveći problem je implementacija regulative o uspostavi i funkcioniranju kompanija (Company Law). Za ovu oblast je za tri uzastopne godine, 2006., 2007., 2008., zabilježena stagnacija. Analiza djelovanja inputâ na ocjenu o napretku za subkriterij *Pravo poslovnog nastana* bi obuhvatala veliki broj nadležnih institucija, što nije bilo moguće učiniti sa setom podataka koji stoji na raspolaganju.

PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* subkriterij *Pravo poslovnog nastana* bilo bi potrebno podijeliti na dvije komponente: pravo kompanija po osnovi registracije i pravo fizičkih lica - rezidenata zemalja Evropske unije da pokrenu privredne djelatnosti kao samozaposlena lica te pravo da osnuju preduzeća (i na temelju toga ostvare pravo na boravak) u Bosni i Hercegovini. Potrebno je odvojeno analizirati ocjene za svaku od komponenti i provjeriti korelaciju između ovih ocjena i inputa nadležnih institucija.

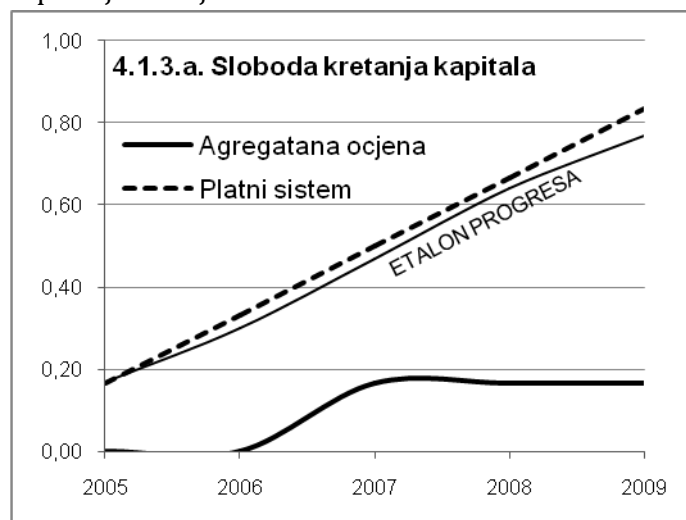
SLOBODNO KRETANJE KAPITALA

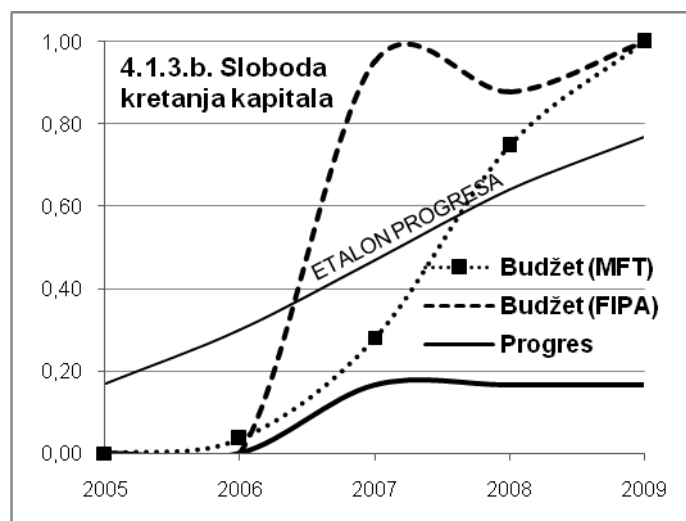
POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene Evropske komisije u Izvještaju Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u iz novembra 2003., strano ulaganja u BiH je uređeno *Zakonom o politici direktnog stranog ulaganja*. Zakon uklanja barijere većini ulaganja, sa izuzetkom ograničenja od 49% dioničkog kapitala za strana ulaganja u vojne firme ili medijski sektor. Ulaganja u BiH uređuje "Klauzula o stabilnosti" koja dopušta investitorima da odaberu pravni režim koji će se primjenjivati u slučaju donošenja amandmana na zakone ili propisa o stranom ulaganju. Klirinški sistem u BiH je toliko uznapredovao da se može porediti sa onim modernog bankarstva. Lokalne platne transakcije u BiH obavljaju se posredstvom komercijalnih

banaka i Centralne banke kao faktora poravnjanja. Strane transakcije se obavljaju putem komercijalnih banaka. Postoje ograničenja stranih transakcija za osobe bez boravišne dozvole. Pravna lica mogu obavljati transfere u inozemstvo i prebacivati sredstva nakon djelomične ili potpune likvidacije ulaganja u BiH – iako to zavisi od posjedovanja “potrebne dokumentacije”. Nije konzistentno da politiku kursa prilikom promjene valute određuje Centralna banka, dok ovlaštenja za kontrolu promjene vrijede na entitetskom nivou.

NAPREDAK. Agregatna ocjena napretka (prema ocjenama Evropske komisije u izvještajima o napretku) prema subkriteriju *Sloboda kretanja kapitala* tokom cijelog analiziranog perioda je znatno ispod *etalona progres*, sa izraženom stagnacijom u periodu 2007. -2009. godine. (Graf. 4.1.3.a.). Evropska komisija posebno ocjenjuje komponentu *Platni sistem*, koji je tokom cijelog perioda iznad etalona progres i spada u grupu visoko rangiranih oblasti.

Input parametri - ostvareni godišnji budžet Ministarstva finansija i trezora (MFT) i Agencije za promociju stranih investicija (FIPA), pokazuju dinamiku koja ne objašnjava stagnaciju progresu u periodu 2007 – 2009. (Graf. 4.1.3.b.). Procenat upotrebe radnog vremena za treninge i obuke

je relativno nizak u Centralnoj banci BiH (0.23%)⁴ i Agenciji za promociju stranih investicija (0.48%) u odnosu na Ministarstvo finansija i trezora (4.06%).

PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* bilo bi potrebno napraviti parcijalnu analizu *input* parametara koji utiču na režim kretanja kapitala. Posebno treba uzeti u obzir organizacijske dijelove Ministarstva finansija i trezora i Centralne banke koji su nadležni za ovaj režim. Nužno je analizirati koordinacijske mehanizme kreiranja i realizacije politikâ u sferi kretanja kapitala.

CARINE I POREZI

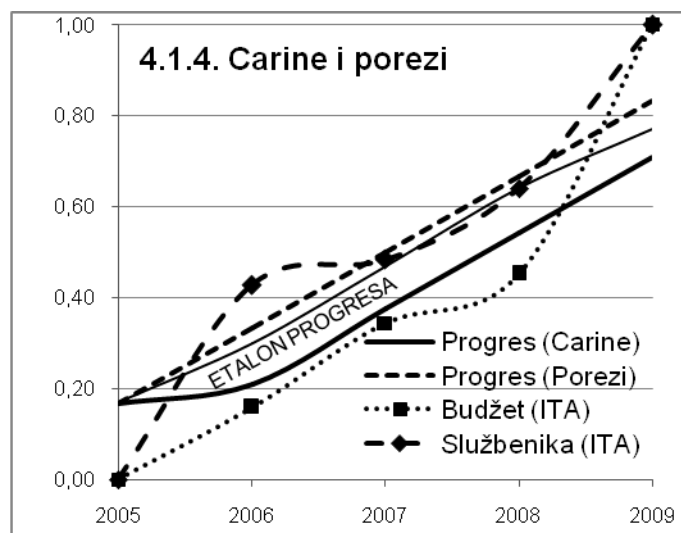

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u iz novembra 2003.godine je navedeno da su, premda je prema Ustavu carinska politika u nadležnosti države, u praksi administrativne ovlasti i prikupljanje prihoda bili u nadležnosti entiteta. U BiH se razvilo nekoliko carinskih službi koje su povremeno konkurencija jedna drugoj. Uz pomoć CAFAO-a uspostavljene su odvojene entitetske carinske službe koje uzajamno saraduju. Uspostavljene su identične tarifne stope, razvijeni su kapaciteti za provedbu, uvedeni su kompatibilni kompjuterski i komunikacioni sistemi, a poboljšane su i stope otkrivanja i naplate. Ovo je rezultiralo poboljšanom naplatom prihoda. Ipak, u praksi je nastavljeno sa prevarama i neplaćanjem carina, što podriva jedinstveno tržište i sposobnost BiH da efikasno kontrolira preferencijalni trgovinski režim. Vijeće ministara je usvojilo Nacrt zakona o sistemu indirektnog oporezivanja koji obuhvaća carinske prihode i PDV, ali akt još nije na dnevnom redu Parlamentarne skupštine. Poreski sistem je fragmentiran. Poreske stope nisu harmonizirane na cijeloj teritoriji što ugrožava jedinstveno tržište i odvraća investitore. Upotreba direktnog poreza i poreza na imovinu je vrlo ograničena.

NAPREDAK. Oblast *Carine i porezi* je ocijenjena niskom agregatnom kumulativnom ocjenom (4.5) u odnosu na kumulativnu ocjenu *etalona progresâ* (9.3). Međutim, kada se analiziraju odvojeno, obje komponente su postigle relativno dobru ocjenu napretka: *Carine* (8.5) i *Porezi* (10). Ova nelogičnost potiče od toga što analitičari Komisije, prilikom davanja agregatne ocjene uzimaju u obzir i stanje direktnih poreza, koje je mnogo lošije ocijenjeno od sistema PDV-a. Subkriterij *Carine* i subkriterij *Porezi (PDV)* su primjer dobre usaglašenosti dinamike *input* parametara i ocjene napretka. (Graf.4.1.4.). Ocjena napretka za *Poreze* u periodu 2006 – 2009. je iznad *etalona progresâ*.

---

⁴ Podatke za CBBH treba uzeti sa ograničenjem, s obzirom na to da je za ovu instituciju iskazan ukupan broj zaposlenih, budući da u njoj ne postoji kategorija "državni službenik".

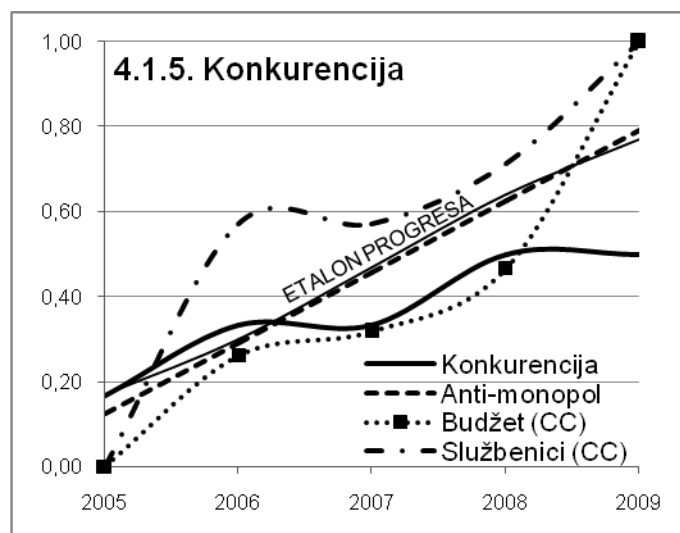
PREPORUKE. Predlaže se proširenje *analize* uključivanjem *input* parametara *budžet* i *državni službenici* za entitetske poreske uprave. Potrebno je provjeriti *ouput* parametar "broj preuzetih direktiva" za Upravu za indirektno oporezivanje i Ministarstvo finansija i trezora. Također je potrebno analizirati koordinacijske mehanizme u ovoj oblasti. Kapacitet nadležnih institucija u preuzimanju odredbi *acquis*-ja mogao bi da bude kritičan parametar u postizanju *prostora slobodne trgovine* sa Evropskom unijom u roku koji predviđa *Privremeni sporazum o trgovini i trgovinskim pitanjima* (juni, 2013.g.).

KONKURENCIJA

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU iz novembra 2003. navedeno je da je *Zakon o konkurenciji*, koji je kompatibilan sa modelima koji se primjenjuju u Evropskoj zajednici, stupio na snagu u decembru 2001. godine. Zakon se ne primjenjuje jer još nije uspostavljeno Konkurencijsko vijeće i srodne organizacije na entitetskom nivou. U oblasti državne pomoći ni u čemu nisu ispunjeni zahtjevi budućeg *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju*. Postojeći *Zakon o konkurenciji* ne sadrži odredbe o državnoj pomoći niti se u praksi daje potpora na državnom nivou. Entiteti obezbjeđuju državnu pomoć poduzetnicima i sektorima (na primjer, rudarstvu u FBiH i poljoprivredi u RS). Ne postoji ni jedan ovlaštenu organ koji bi nadzirao tu pomoć, a nema ni evidencije niti sistematskog izvještavanja.

NAPREDAK. Subkriterij *Borba protiv monopola* je tokom cijelog analiziranog perioda bio ocijenjen jednako kao i *etalon* progresa, što predstavlja relativni uspjeh. Agregatna kumulativna ocjena za oblast *Konkurencija* je mnogo slabija i ima nelinearnu dinamiku zbog negativnog uticaja komponente *Državna pomoć*. Kretanje *input* parametara – *budžet* i *broj službenika* Konkurencijskog vijeća pokazuju dobru korelaciju sa ocjenom napretka za komponentu *Borba protiv monopola*. Zabrinjava stagnacija reforme (i ocjene napretka) po pitanju subkriterija *Državna pomoć* u periodu nakon potpisivanja *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju*. Učešće vremena obuke i treninga u ukupnom radnom vremenu službenika Konkurencijskog vijeća je zadovoljavajuće (4.24%):

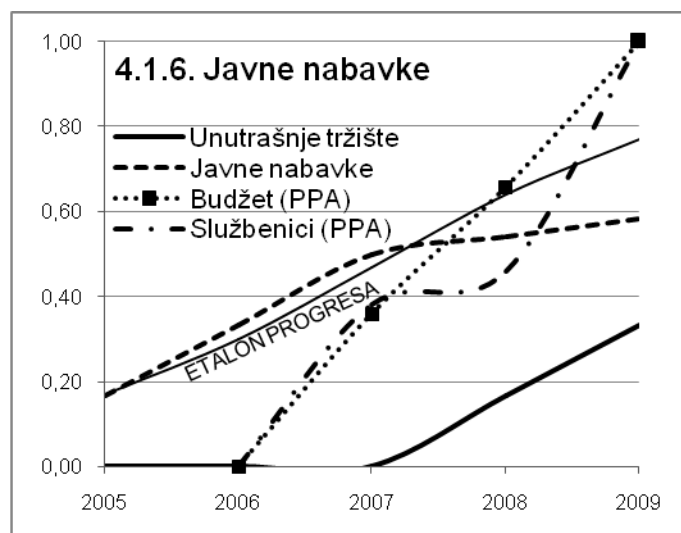
PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* potrebno je razviti analitičke indikatore i kompozitne pokazatelje za subkriterij *Državna pomoć*. Važno je locirati mjesta odlučivanja i evaluirati koordinacijske mehanizme za kreiranje i implementaciju politikâ državne pomoći. Potrebno je provjeriti podatke o broju preuzetih direktiva iz poglavlja *Konkurencija*.

JAVNE NABAVKE

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene iz Izvještaja Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU iz novembra 2003., ne postoji regulacija javnih nabavki na državnom nivou. U izradi je Nacrt Zakona o javnim nabavkama koji je kompatibilan sa legislativom Evropske unije. Ovaj Zakon predviđa osnivanje Agencije za javne nabavke i tijela za reviziju nabavki. Potrebno je obučiti osoblje za rad u ovim organima uprave, a također je potrebno obučiti i odgovarajuće specijalizirano osoblje u pravosuđu.

NAPREDAK. S obzirom na vrlo slabu početnu ocjenu stanja, napredak prema subkriteriju *Javne nabavke* je zadovoljavajući u periodu 2005 -2006. kada je ocjena napretka (prema godišnjim izvještajima Evropske komisije) bila iznad *etalona progres*a. (Graf.4.1.6.). Zabrinjava stagnacija u periodu 2007 – 2009., kada ocjena za komponentu *Javne nabavke* nije pratila dinamiku agregatne ocjene za subkriterij *Unutarnje tržište*. U ovom kritičnom periodu bila je povoljna dinamika *input* parametara – *budžet i broj državnih službenika* Agencije za javne nabavke (PPA), tako da nije opravdano zaključiti da je stagnacija napretka posljedica nedostatka *input*â. Stepen upotrebe radnog vremena za izvođenje obuke i treninga u Agenciji za javne nabavke je u skladu s prosjekom u institucijama (3.11%).

PREPORUKE. Prijedlog Direkcije za evropske integracije u pogledu nastavka *analize* tiče se potrebe vršenja parcijalne analize koordinacijskih mehanizama u sistemu javnih nabavki. Nužno je razmotriti uticaj reforme javne uprave na promjenu prakse u ovoj oblasti i plan transpozicije odredbi *acquis*-ja. Također je potrebno napraviti *ex-post* evaluaciju uticaja (impact evaluation) projekata tehničke pomoći na izgradnju institucionalnih kapaciteta u oblasti javnih nabavki.⁵

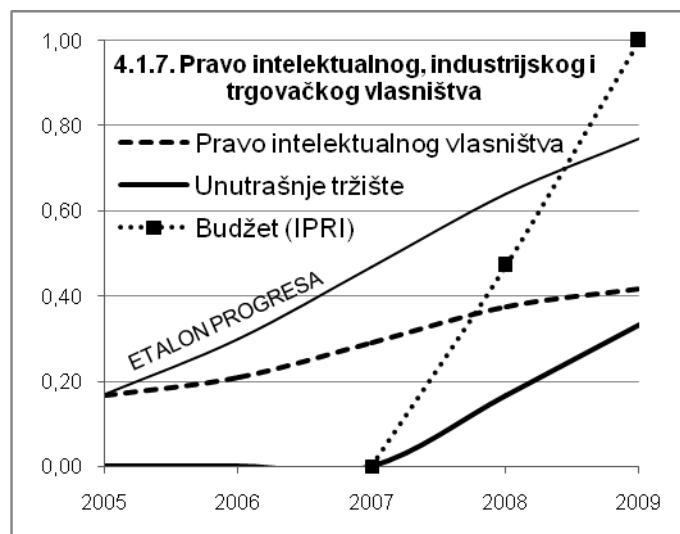

PRAVO INTELEKTUALNOG, INDUSTRIJSKOG I TRGOVAČKOG VLASNIŠTVA (IPR)

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU iz novembra 2003. navedeno je kako zakoni o industrijskoj imovini, autorskim pravima i sličnim pravima postoje te da je Institut za standardizaciju, mjeriteljstvo i intelektualno vlasništvo djelimično operativan. Ipak, krivotvorenje i kršenje autorskih prava je široko rasprostranjeno. Stavovi javnosti prema piratstvu su obeshrabrujući. Postojeći propisi su neprecizni. Vidljiv je nedostatak kvalificiranih stručnjaka i institucija. Trenutno niko ne pokriva pitanja autorskih prava. Tehnički resursi su slabi. Ne postoje specijalizirani sudovi a koordinacija sa organima za sprovođenje zakona je slaba. BiH nije spremna da pruži zadovoljavajuću zaštitu u ovoj oblasti.

⁵ Dodatne analize iz PREPORUKA bi trebalo uraditi prije stupanja na snagu *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju*, kako bi se dobila analitička osnova za kreiranje politike u pogledu (relativno dugog) tranzicijskog perioda za režim preferencijala.

NAPREDAK. Dinamika napretka po subkriteriju *Pravo intelektualnog, industrijskog i trgovačkog vlasništva*, nakon operacionalizacije Instituta za intelektualno vlasništvo, 2007. godine, ne prati dinamiku *etalona progres*a. (Graf.4.1.7.). U periodu 2007-2009. ocjena za ovu komponentu negativno utiče na agregatnu ocjenu za subkriterij *Unutrašnje tržište*. Objašnjenje se ne može naći u dinamici budžeta Instituta za intelektualno vlasništvo, (IPRI). Broj državnih službenika stagnira i generalno je nedovoljan za instituciju koja ima veliku odgovornost u implementaciji *Privremenog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima*. Upotreba radnog vremena za obuku i trening državnih službenika (2.04%) je niža od prosjeka institucija.

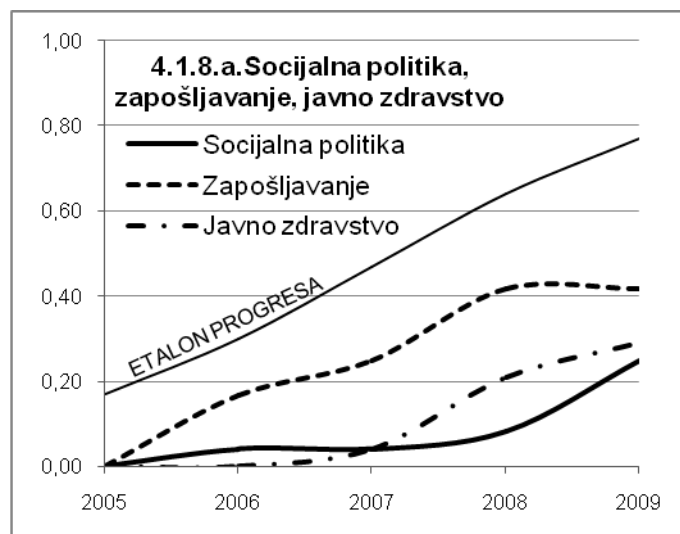
PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* bilo bi potrebno analizirati kapacitete Instituta za intelektualno vlasništvo u pogledu transpozicije *acquis*-ja. Također, trebalo bi napraviti analizu politike obezbjeđenja sredstava pomoći namijenjenih za institucionalnu izgradnju u oblasti prava intelektualnog vlasništva. Analizom je važno obuhvatiti djelovanje neovisnih agencija, kapacitete organa za sprovođenje zakona i uticaj projekata tehničke pomoći na ovu oblast.

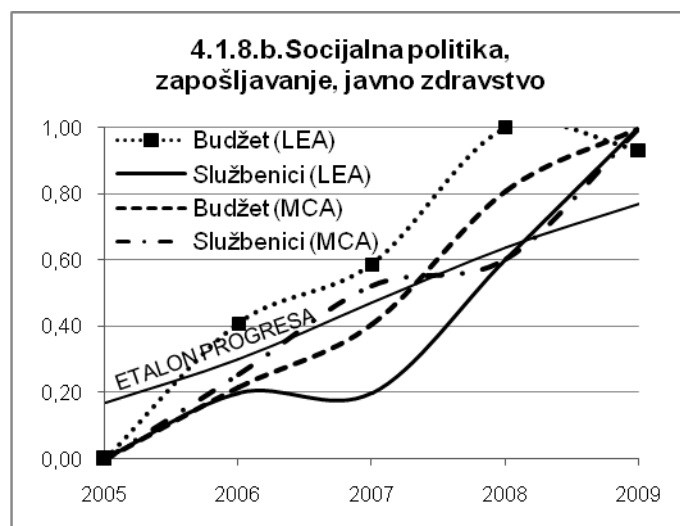
SOCIJALNE POLITIKE, ZAPOŠLJAVANJE I POLITIKA JAVNOG ZDRAVSTVA

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU objavljenom u novembru 2003. naznačeno je da je prema službenim podacima stopa nezaposlenosti u BiH oko 40%. Međutim, prema *Anketi o životnom standardu* nivo nezaposlenosti je daleko niži pri čemu se naglašava da je najviši među mladim ljudima. Veliki broj ljudi je aktivan u "sivoj" ekonomiji, odnosno nije prijavljen. Uslovima rada upravlja entitetsko zakonodavstvo. U praksi, standardi zapošljavanja u BiH znatno odskakuju od standarda u Evropskoj uniji. Socijalna politika i socijalna pomoć su zbog nedovoljnih resursa fragmentirane i ograničene u oba entiteta. Zdravstvena i sigurnosna zaštita radnika je niska. Pripremljen je Dokument o razvojnoj strategiji u BiH. Iako je već preduzet niz akcija, potrebno je stvaranje uvjeta kojima bi se stimuliralo uključivanje trenutno neregulirane aktivnosti u formalni i prijavljeni sektor. Postupna regularizacija zapošljavanja bi omogućila prikupljanje doprinosa što bi stvorilo fondove za socijalne programe i provođenje minimalnih socijalnih normi. Službe za nalažanje posla i karijeru su u rudimentarnoj fazi.

NAPREDAK. Ocjena napretka u godišnjim Izvještajima Evropske komisije za sve tri komponente subkriterija *Socijalna politika, zapošljavanje, javno zdravstvo*, tokom cijelog perioda znatno je ispod *etalona progres*a. (Graf.4.1.8.a.). Kumulativne ocjene na kraju analiziranog perioda vrlo su niske za sve tri komponente (*Socijalna politika* (3), *Javno zdravstvo* (3.5), *Zapošljavanje* (5)) u odnosu na kumulativnu ocjenu *etalona progres*a (9.3). Djelimično, ovo je posljedica vrlo loše ocjene početnog stanja stanja u ovim oblastima.

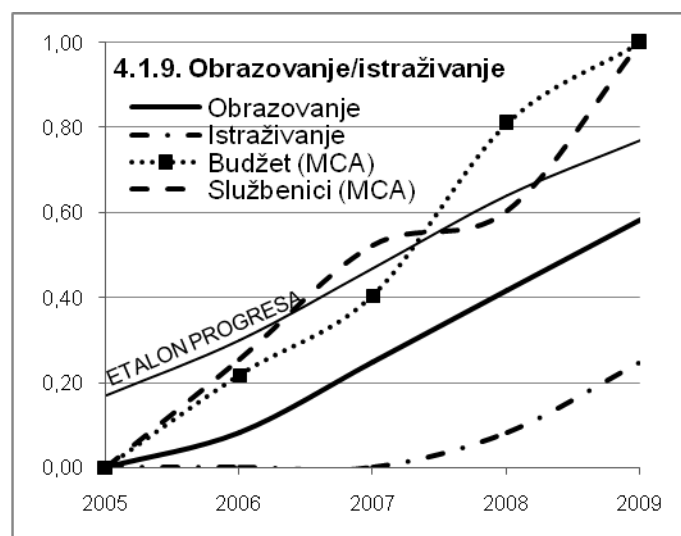
Nepovoljna slika napretka po subkriteriju *Socijalna politika, zapošljavanje, javno zdravstvo* ne može se dovesti u vezu sa nedostatkom *inputâ*. Dinamika realiziranog budžeta i dinamika broja državnih službenika u nadležnim institucijama - Ministarstvu civilnih poslova (MCA) i Agenciji za rad i zapošljavanje (LEA)- je rastuća, posebno u trogodišnjem periodu 2007 – 2009. (Graf. 4.1.8.b.). Ova se dinamika, međutim, nije odrazila na napredak po tri komponente subkriterijâ. Učešće obuke i treninga u ukupnom radnom vremenu, u odnosu na prosjek institucija Bosne i

Hercegovine, relativno je nisko za Ministarstvo civilnih poslova (1.99%) i relativno visoko za Agenciju za rad i zapošljavanje (7.23%).

PREPORUKE. Prema mišljenju Direkcije za evropske integracije u nastavku *analize* bilo bi potrebno napraviti parcijalnu analizu napretka za komponentu *Zapošljavanje*, uzimajući u obzir zbir *inputâ* za Agenciju za rad i zapošljavanje i sektora u Ministarstvu civilnih poslova koji je nadležan za regulativu i politike zapošljavanja. Važno je analizirati koordinacijske mehanizme za usklađivanje politikâ svih uključenih institucija, za svaku od komponenti posebno. Također, potrebno je analizirati institucionalni kapacitet dviju analiziranih institucija za harmonizaciju domaćeg pravnog sistema sa *acquis*-jem, odredbama *Povelje o osnovnim pravima Evropske unije* i deklariranim politikama i standardima Evropske unije uopće za komponente *Socijalna politika*, *Zapošljavanje* i *Javno zdravlje*. Korisno je napraviti *ex-ante* procjenu uticaja projekata finansijske pomoći Evropske unije iz sredstava IPA – Komponenta I.

OBRAZOVANJE I ISTRAŽIVANJE

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene Evropske komisije u Izveštaju Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u (novembar 2003. godine) u 2000/2001. godini 97% djece odgovarajućeg uzrasta je bilo upisano u osnovnu školu, ali samo 56% djece je bilo upisano u srednju školu. Potrošnja na osnovno obrazovanje je oko 2,7% a na srednje oko 1,4% bruto domaćeg proizvoda. Skoro 90% budžeta za obrazovanje u FBiH otpada na plate nastavnika. Postoji opće nezadovoljstvo u obrazovnom sektoru. Prisutna je etnička segregacija, nastavni metodi su zastarjeli. Stručna obuka ne odgovara potrebama tržišta rada. Reformu obrazovnog sektora komplicira nepostojanje koordinacionog državnog ministarstva obrazovanja. Tek se počelo sa važnim reformama, uključujući i depolitizaciju obrazovanja. U septembru 2003. godine BiH je pristupila *Bolonjskoj deklaraciji*. Kapaciteti za istraživanja, tehnologiju i razvoj su veoma ograničeni. Naučni radnici i univerzitetski profesori mahom su napustili zemlju. Tokom 2003. godine, BiH je podnijela niz prijedloga u sklopu 6. *Okvirnog programa za istraživanje, tehnologiju i razvoj*.

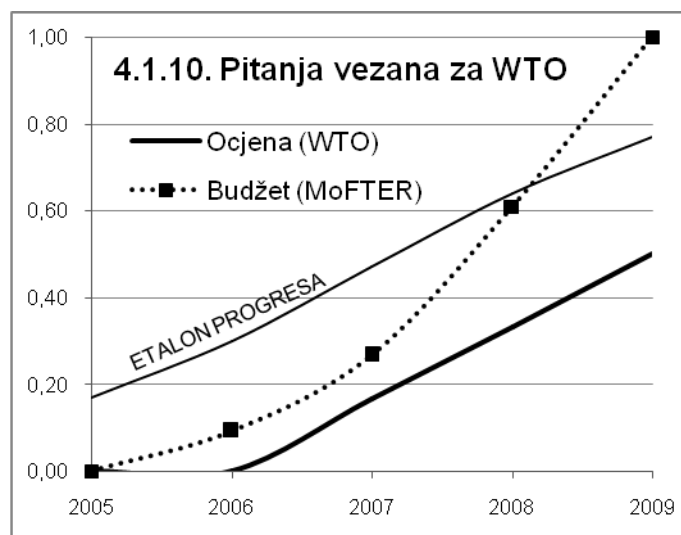

NAPREDAK. Kumulativna ocjena prema subkriteriju *Obrazovanje* nešto je slabija od *etalona progres*, ali je tokom cijelog analiziranog perioda imala trend rasta. (Graf.4.1.9.). Ocjena prema subkriteriju *Istraživanje* vrlo je niska i ovaj subkriterij spada u grupu najlošije ocjenjenih politikâ. Dinamika *inputa* – budžet i broj državnih službenika Ministarstva civilnih poslova uglavnom je usaglašena sa rastom ocjene napretka za oblast *Obrazovanje*.

PREPORUKE. U nastavku *analize* bilo bi potrebno napraviti parcijalnu analizu za *inpute*, uzimajući u obzir samo sektore obrazovanja i istraživanja u Ministarstvu civilnih poslova. Važno je analizirati institucionalne kapacitete ovih organizacionih jedinica, posebno sa stanovišta preuzimanja odredbi *acquis*-ja i kvazi *acquis*-ja u oblastima *stručno i visoko obrazovanje* i *naučno istraživanje*. Potrebno je napraviti *ex-ante* analizu uticaja projekata pomoći Evropske unije u ovim oblastima.

PITANJA VEZANA ZA SVJETSKU TRGOVINSKU ORGANIZACIJU (WTO)

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjena Evropske komisije u izvještajima u ovom periodu BiH ima stalni godišnji trgovinski deficit od oko 35% bruto domaćeg proizvoda. Studija *Strateški trendovi u razvoju vanjske trgovine i podsticaju izvoza* je dostavljena Vijeću ministara na usvajanje, ali ovaj dokument, nažalost, ne tretira slabosti kao što su ograničene sposobnosti pregovaranja i *ex-ante* procjene uticaja. Iako postoji podrška učlanjenju BiH u WTO, stanje u kontekstu regionalne trgovine pokazuje da postoje otpori i uticaj lobija na liberalizaciju vanjske trgovine.

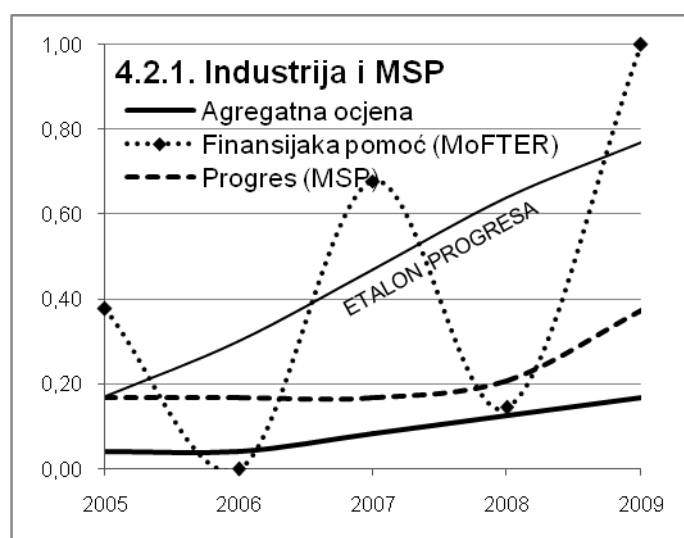
NAPREDAK. Ocjena napretka prema naslovu *Pitanja vezana za WTO* imala je pozitivan trend u periodu 2007 – 2009., ali ukupna kumulativna ocjena vrlo je slaba ako se ima u vidu da je rok za uspostavu *Prostora slobodne trgovine* sa Evropskom unijom 2013. godina. Do ovog roka treba da budu otklonjene sve prepreke za članstvo Bosne i Hercegovine u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.

PREPORUKE. Radi se o vrlo kompleksnoj oblasti koja je u korelaciji sa vanjsko-trgovinskom politikom ali i sa ne-ekonomskim oblastima koje su podložne ocjeni Evropske komisije – u prvom redu sa aktivnostima izvršne vlasti u pogledu borbe protiv korupcije. S obzirom na to u nastavku *analize* analitičke kapacitete bi trebalo usmjeriti na razvoj *indikatora napretka* za oblast vanjske trgovine kao i za neovisnu ocjenu institucionalnih kapaciteta za pregovaranje te za procjenu uticaja regulative, odnosno preuzimanja *acquis*-ja i obaveza iz članstva u WTO.

4.2. SEKTORSKE POLITIKE

INDUSTRIJA I MALA I SREDNJA PREDUZEĆA

POČETNO STANJE (2004). U izvještajima Evropske komisije u ovom periodu stanje u ovoj oblasti okarakterizirano je nepostojanjem industrijske politike. Industrijski sektor nije konkurentan i ima nisku produktivnost. U strukturi izvoza dominira industrijska roba sa niskim učešćem dodane vrijednosti. U pogledu politike razvoja malih i srednjih preduzeća najveći problem je odsustvo strategije razvoja malih i srednjih preduzeća.

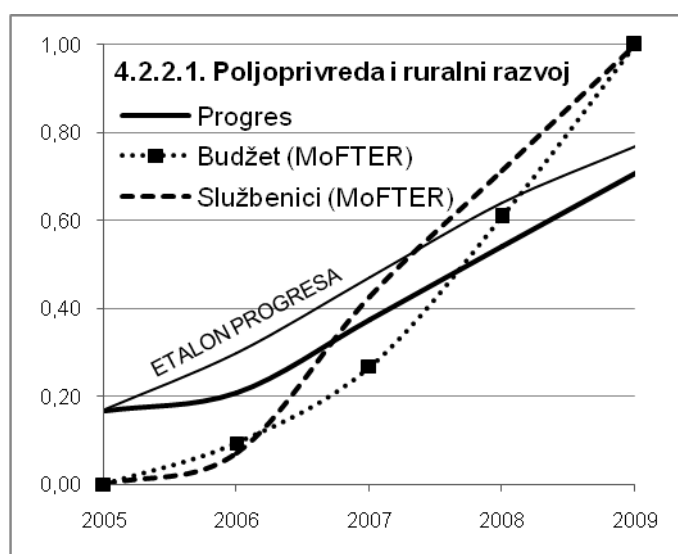
NAPREDAK. Agregatna ocjena za industrijsku politiku i politiku razvoja malih i srednjih preduzeća vrlo je niska u poređenju sa *etalonom progres*. (Graf. 4.2.1.). Kumulativna ocjena za cijeli period (2) čini da *Industrija i Mala i srednja preduzeća* spadaju u grupu najniže ocijenjenih oblasti u analiziranom periodu. Nešto bolji napredak je zabilježila komponenta *Mala i srednja preduzeća (MSP)*, koja, kada se uzme odvojeno, ima kumulativnu ocjenu 4,5. Ocjena progres za MSP je u intervalu 2007 – 2009. pratila dinamiku rasta ukupnog ostvarenog budžeta Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Procenat upotrebe radnog vremena državnih službenika za trening i obuku je ispod prosjeka institucija i iznosi 1.66%.

PREPORUKE. U pogledu nastavka rada potrebno je napraviti parcijalnu analizu uzimajući u obzir *input* parametre: učešće odjela/sektora nadležnog za industriju i mala i srednja preduzeća u realiziranom budžetu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Također je važno parcijalno analizirati iznos finansijskih sredstava i projekata pomoći namijenjenih za oblast *Malih i srednjih preduzeća* koji su realizirani u Ministarstvu. Potrebno je analizirati institucionalne kapacitete za preuzimanje *acquis*-ja i koordinacijske mehanizme za donošenje i realizaciju politikâ u oblasti industrije i malih i srednjih preduzeća.

POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene Evropske komisije u Izvještaju Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU (novembar 2003.), najveći problem je nepostojanje nadležnih institucija na državnom nivou. Staromodna i nedovoljno integrirana infrastruktura

imaju za posljedicu nizak nivo kvaliteta poljoprivrednih proizvoda. Približno 12% bruto društvenog proizvoda otpada na poljoprivredu u kojoj je zaposleno oko 18% ukupnog stanovništva. Zbog liberalnog trgovinskog režima BiH je značajan uvoznik poljoprivrednih i agroindustrijskih proizvoda. Poljoprivredni sektor trpi zbog zastarjele i nepovezane strukture i ograničen je modelom vlasništva nad zemljom. Produktivnost je vrlo niska i malo se proizvodi za potrošnju izvan vlastitog domaćinstva. Stepem korištenja kapaciteta je nizak, udio zemljišta koje se ne obrađuje je veliki (50% obradivog zemljišta u FBiH i oko 30% u RS). Uzgoj stoke opada. Laboratorijski popratni dokumenti i certifikati su nepotpuni i ispod su međunarodnih standarda. Ne postoji cjelovit i potpun sistem registracije zemljišta. Nedovoljno i nekoordinirano prikupljanje podataka onemogućava analizu, a time i formuliranje političkih opcija. Nije jasno da li se postojeće entitetske politike u oblasti poljoprivrede, koje favoriziraju subvencije čiji je cilj zadovoljenje vlastitih potreba zemlje u oblasti poljoprivrede i prehrambene proizvodnje, opravdane na duži rok.

NAPREDAK. Kumulativna ocjena napretka na kraju analiziranog perioda prema subkriteriju *Poljoprivreda i ruralni razvoj* relativno je visoka, 8.5. Dinamika rasta *input* parametara Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih nije imala odraz na ubrzanje napretka u periodu nakon stupanja na snagu *Privremenog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima* (Graf. 4.2.2.1). Ovo upućuje na zaključak da bi usporavanje napretka vjerovatno moglo biti posljedica smanjene regulatorne aktivnosti Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Broj preuzetih propisa *acquis*-ja je nedovoljan s obzirom na to da se radi o sektoru sa velikim brojem direktiva koje treba preuzeti u domaći pravni sistem.

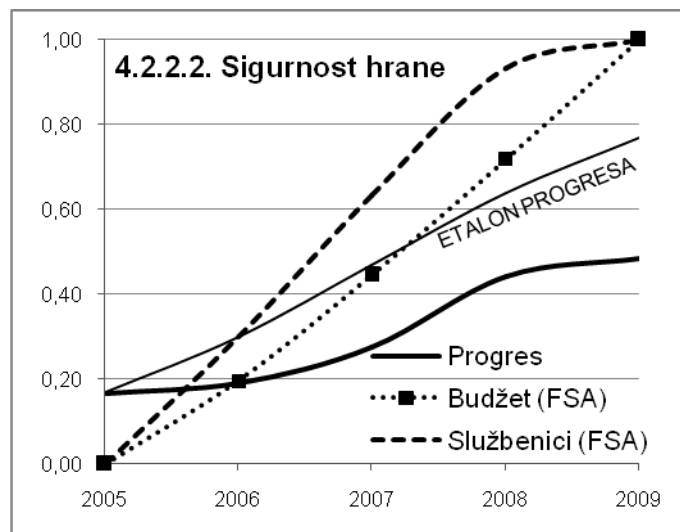
PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* bilo bi potrebno napraviti *ex-post* evaluaciju uticaja projekata tehničke pomoći na ispunjenje obaveza BiH iz *Privremenog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima* u oblasti *Poljoprivreda i ruralni razvoj*. Važno je napraviti analizu učešća Sektora za poljoprivredu i ruralni razvoj u ukupnom ostvarenom godišnjem budžetu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, za period 2005 – 2009. Također, potrebno je napraviti parcijalnu analizu dinamike rasta ljudskih resursa u Sektoru za poljoprivredu i ruralni razvoj i učeće Sektora u treninzima i obuci.

SIGURNOST HRANE.

POČETNO STANJE (2004). Početkom 2005. godine usvojen je državni *Zakon o sigurnosti hrane*. Odredbama ovog akta se predviđa osnivanje Agencije za sigurnost hrane, nezavisne institucije na državnom nivou. Izvršeno je postavljenje direktora, ali Agencija još nije osnovana.

NAPREDAK. Kumulativna ocjena napretka prema subkriteriju *Sigurnost hrane* na kraju perioda relativno je niska (5.8) u odnosu na *etalon progresu* (9.5). Usporeni rast u periodu 2007 -2009. nije pratio dinamiku rasta *input* parametara za Agenciju za sigurnost hrane: realizirani godišnji budžet i broj državnih službenika. (Graf.4.2.2.2.). Procenat upotrebe radnog vremena službenika za obuke i treninge je nizak (0.75%) u odnosu na srednju vrijednost za institucije BiH.

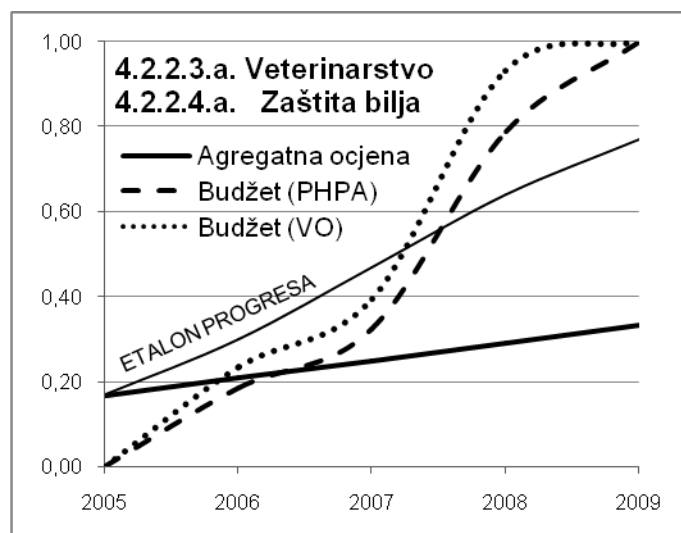
PREPORUKE. U okviru potencijalnog nastavka *analize* bilo bi potrebno napraviti analizu uticaja projekata tehničke pomoći na stepan usvojenih propisa *acquis*-ja i *ex-ante* analizu uticaja projekata za jačanje institucionalnih kapaciteta na ispunjenje obaveza BiH iz SSP-a i *Evropskog partnerstva*. Potrebno je potvrditi/provjeriti podatke o treninzima i obuci u periodu 2007 – 2009. i procijeniti kvalitet planirane edukacije državnih službenika u smislu obaveze harmonizacije propisa BiH u ovoj oblasti.

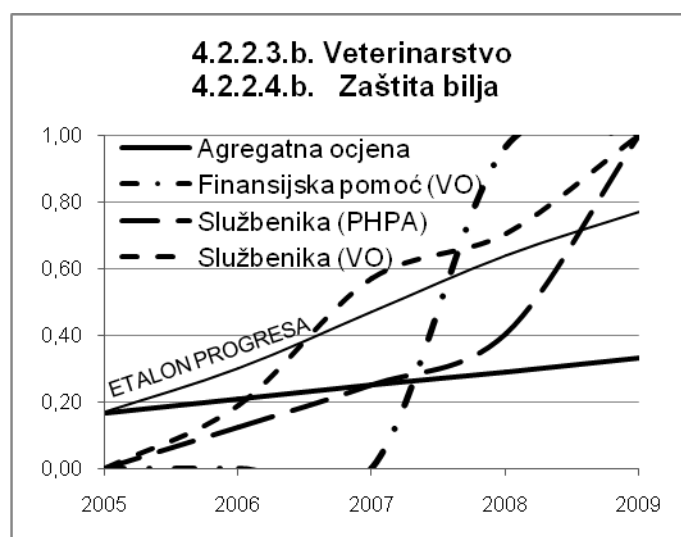
VETERINARSTVO I ZAŠTITA BILJA

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju o stabilizaciji i pridruživanju 2004. navedeno je kako je *Ured za veterinarstvo* Bosne i Hercegovine operativan. Entiteti nisu uskladili svoje zakonodavstva sa državnim Zakonom o veterinarstvu dok su mehanizmi koordinacije tek u povoju. Federacija BiH nema fond za veterinarski sektor a posebno zabrinjava stagnacija razvoja sistema identifikacije životinja. Potrebno je uložiti napor da se stanje uskladi sa preporukama *Ureda za veterinarstvo i hranu* Evropske unije. Potrebno je osnovati BiH Agenciju za zaštitu bilja koja će zamijeniti postojeći sistem fragmentirane entitetske legislative. Poduzeti su tek inicijalni koraci za pripremu nacrtu okvirnih zakona kojima bi se regulirala opća sigurnost proizvoda i hrane.

NAPREDAK. Kumulativni napredak prema subkriteriju *Veterinarstvo i zaštita bilja* ocijenjen je (prema godišnjim izvještajima Evropske komisije) vrlo nisko u odnosu na *etalon progresu*. (Graf. 4.2.2.3. i 4.2.3.4.). Skok vrijednosti *inputâ* – godišnji realizirani budžeti- Ureda za veterinarstvo (VO) i Uprave za zaštitu bilja (PHPA) u periodu 2007 -2009. nije se odrazio na ocjenu napretka. Finalne kumulativne ocjene za *Veterinarstvo i zaštitu bilja* (4) i *Ribarstvo* (3.3) su vrlo niske, s obzirom na to da se radi o drugoj godini implementacije *Privremenog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima*.

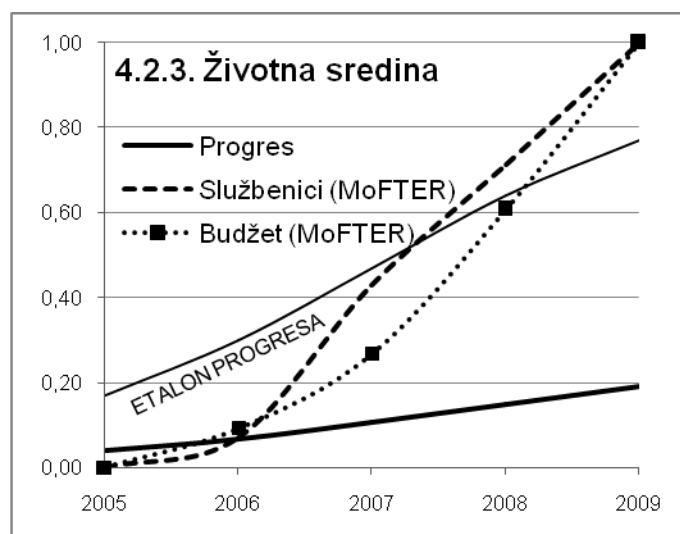

Dinamika zapošljavanja u Uredu za veterinarstvo i Upravi za zaštitu bilja ne pokazuje značajnu pozitivnu korelaciju sa ocjenom napretka. Isti zaključak se može izvesti i u pogledu alocirane finansijske pomoći Uredu za veterinarstvo. Stepenn upotrebe radnog vremena za trening i obuku državnih službenika u Uredu (1.96%) i Upravi (2.08%) je niži od prosjeka institucija.

PREPORUKE. Prijedlog Direkcije za evropske integracije u pogledu nastavka analize odnosi se na potrebu izrade *ex-ante* evaluacije uticaja projekata pomoći koji se realiziraju u Uredu za veterinarstvo. Potrebno je analizirati koordinacijske mehanizme za realizaciju politika u veterinarstvu i zaštiti bilja između svih nivoa vlasti. Također, važno je analizirati institucionalne kapacitete za preuzimanje i implementaciju *acquis*-ja. Dodatno, bitno je analizirati i godišnji plan edukacije i upotrebu TAIEX-a za nadležne institucije.

ŽIVOTNA SREDINA

POČETNO STANJE (2004). Ocjena Evropske komisije u Izvještaju Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU iz novembra 2003. glasi kako je stanje politike zaštite okoliša u BiH nezadovoljavajuće, ali da, osim specifičnih problema kao što su mine, vjerovatno nije gore nego u nekim zemljama Centralne Evrope koje se nalaze na sličnom nivou razvoja. Praktična primjena postojećih zakona je slaba a svijest javnosti o okolišu je niska. Iako se vrši određeni nadzor i prikupljanje podataka o okolišu, nije jasno kako se koriste ti podaci. Nema mehanizama koji bi osigurali da se zaštita okoliša konzistentno integrira u formulacije politike u drugim oblastima. Treba prevazići niz važnih, čak institucionalnih prepreka. Ne postoji nacionalna strategija za okoliš niti agencija za nadzor, provedbu ili primjenu politike. Nadležnost za pitanja okoliša je na entitetskom nivou, a koordinacija među akterima je ispod optimalne. BiH je potpisnica niza međunarodnih konvencija i protokola, ali na entitetskom nivou nije osigurana njihova provedba. Neadekvatne strukture i slabi ljudski i finansijski resursi onemogućuju adekvatnu implementaciju programa međunarodne pomoći.

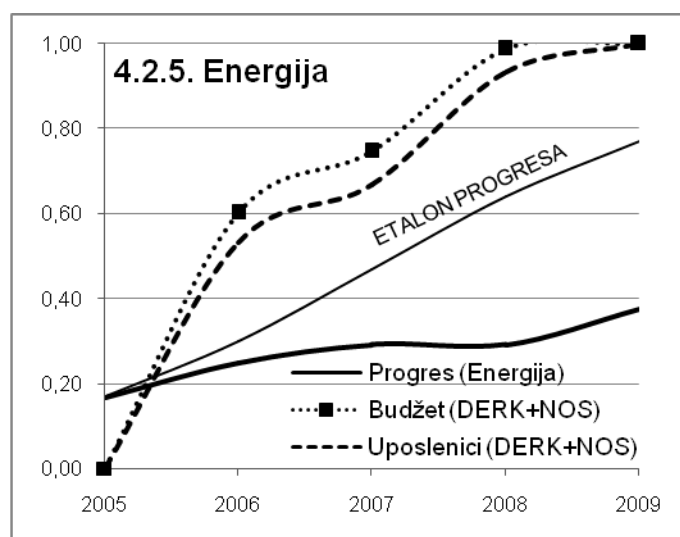
NAPREDAK. Napredak Bosne i Hercegovine prema subkriteriju *Životna sredina* ima vrlo nisku kumulativnu ocjenu (2.3) i spada u grupu najlošije ocijenjenih politikâ. Dinamičan rast realiziranog godišnjeg budžeta i prosječnog broja državnih službenika u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MoFTER) u periodu 2006 – 2009. godine nije se odrazio na ocjenu napretka za oblast *Okoliš*.

PREPORUKE. Prijedlog Direkcije za evropske integracije u pogledu eventualnog nastavka *analize* odnosi se na potrebu analize učešća Sektora za prirodne resurse, energiju i zaštitu

okoliša, odnosno Odjela za zaštitu okoliša u godišnjem realiziranom budžetu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Potrebno je napraviti analizu broja državnih službenika u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa zaduženih za okoliš i koordinacijske mehanizme između nivoa vlasti. Važno je procijeniti uticaj projekata finansijske pomoći na rast institucionalnih kapaciteta, posebno u pogledu sposobnosti preuzimanja odredbi *acquis*-ja u oblasti okoliša.

ENERGIJA

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU iz novembra 2003. navedeno je da je BiH ratificirala *Evropsku povelju o energiji* i potpisala *Atinski memorandum o razumijevanju o regionalnim tržištima električne energije u jugoistočnoj Evropi*. Revizija elektroprivrede je otkrila rasprostranjenost lošeg upravljanja i prevara. Cijene su i dalje administrativno fiksirane i ne postoji unutrašnje tržište energije. BiH nema jedinstvenu razvojnu energetska strategiju koja u obzir uzima pitanja ekonomičnosti energije, diverzifikacije, osiguranja ponude, međunarodnih obaveza i obaveza u pogledu okoliša. Postoji odbrana stečenih pozicija, reforme loše rukovođenog sektora električne energije su spore. Proizvodnja, prenos i distribucija električne energije nisu razdvojeni. Strateški projekat POWER III za cilj ima poboljšanje efikasnosti razgradnjom tri postojeća vertikalna monopola na električnu energiju i stvaranje jedinstvenog energetskeg sistema u cijeloj BiH. Entitetske vlade su saglasne u pogledu planova restrukturiranja. BiH je na sastanku Vijeća za implementaciju mira preuzela obavezu da usvoji zakone o preduzeću za prijenos i neovisnom operateru sistema, imenuje regulatore na državnom i entitetskom nivou te da usvoji usklađeni akcioni plan za reformu energetskeg sektora. Zakoni moraju biti u skladu sa *acquis*-jem.

NAPREDAK. Politika u oblasti energetskeg sektora tokom analiziranog perioda ima vrlo nisku kumulativnu ocjenu napretka, znatno ispod *etalona*. Kumulativna ocjena napretka na kraju analiziranog perioda je 4.5, što je rezultat stagnacije tokom svih pet ocijenjenih godina. Kao *input* parametri u analizi su korišteni podaci za *Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju* (DERK) i *Neovisnog operatera sustava u BiH* (NOS). Dinamičan rast ukupnog budžeta i

broja zaposlenih za ove dvije institucije je bio u vrlo slaboj pozitivnoj korelaciji sa ocjenom napretka Bosne i Hercegovine prema subkriteriju *Energija*.

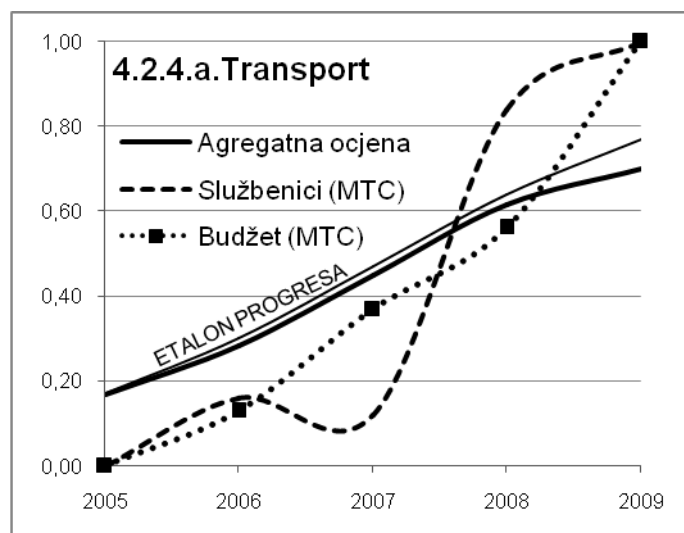
PREPORUKE. U okviru eventualnog nastavka *analize* potrebno je analizi *inputa* dodati budžetska sredstva i broj državnih službenika koji se odnose na Sektor za prirodne resurse, energiju i zaštitu okoliša, odnosno odjel za energiju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Važno je napraviti analizu stručnog usavršavanja/edukacije zaposlenih u DERK-u i NOS-u, posebno u pogledu institucionalnih kapaciteta za preuzimanje odredbi *acquis*-ja u oblasti energije. Dodatno, potrebno je analizirati koordinacijske mehanizme saradnje politika između različitih nivoa vlasti.

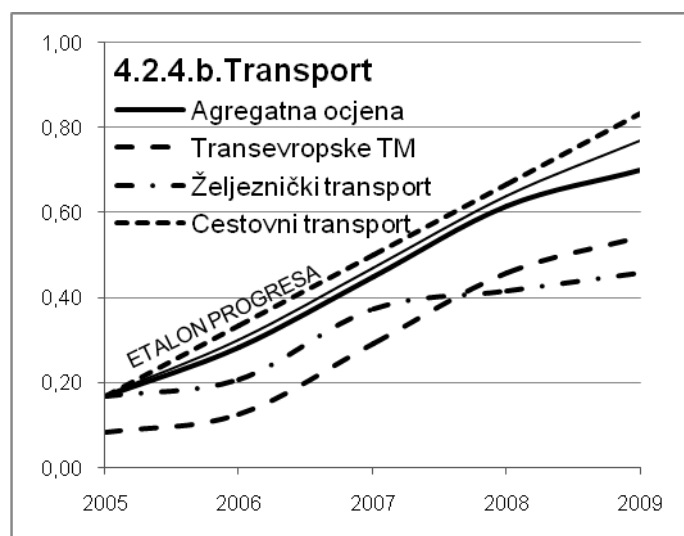
TRANSPORT

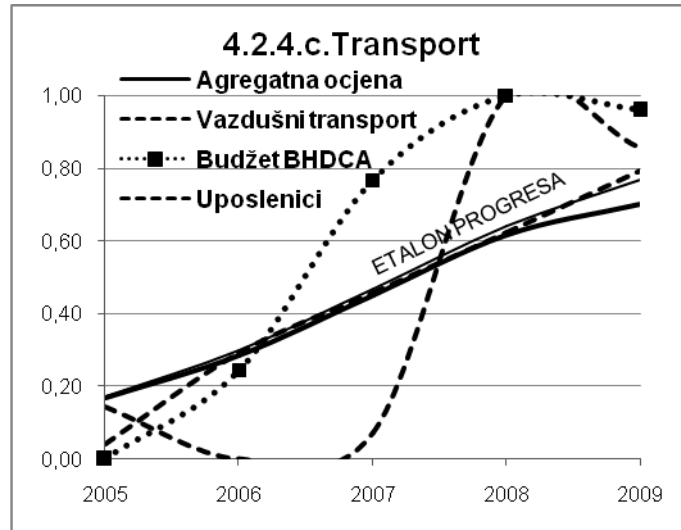
POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU iz novembra 2003. ocijenjeno je kako je veći dio saobraćajne infrastrukture u BiH rekonstruiran i obnovljen. Međutim, nivo operativnih standarda je nizak u odnosu na standarde koji vladaju u Evropskoj uniji. Potrebna su strukturna poboljšanja puteva, željeznica, riječnog transporta i zračnog saobraćaja. Zbog administrativnih komplikacija putovanje prugom kroz BiH i dalje zahtijeva zamjenu lokomotiva. Ne postoji koordinacija aktera putem dugoročne strategije za sektor transporta. Cijene usluga cestovnog transporta se formiraju slobodno i postoji tržišna konkurencija. Donesen je *Zakon o civilnoj avijaciji*. BiH je članica *Međunarodne organizacije za civilnu avijaciju* (ICAO) a na državnom nivou postoji *Direkcija za civilnu avijaciju*. Ne postoje jasne i jednostavne administrativne strukture kojima bi se na najmanju mjeru sveli sigurnosni rizici u sektoru. BiH je počela sa poboljšanjem infrastrukture graničnih prelaza i povezanih puteva da bi promovirala pristup evropskim saobraćajnim mrežama. Interes za saobraćajnu integraciju se odražava u projektu izgradnje autoputa kojim će se BiH povezati sa koridorom Vc (Budimpešta-Osijek-Sarajevo-Ploče) i drugim strateškim rutama. Od suštinske važnosti je da u ovom velikom projektu BiH pokaže najbolje evropske standarde u smislu javnih nabavki, ocjene uticaja na okoliš i transparentnog donošenja odluka. BiH je formalno prihvatila *Memorandum o razumijevanju o razvoju regionalne jezgre transportne infrastrukturne mreže*.

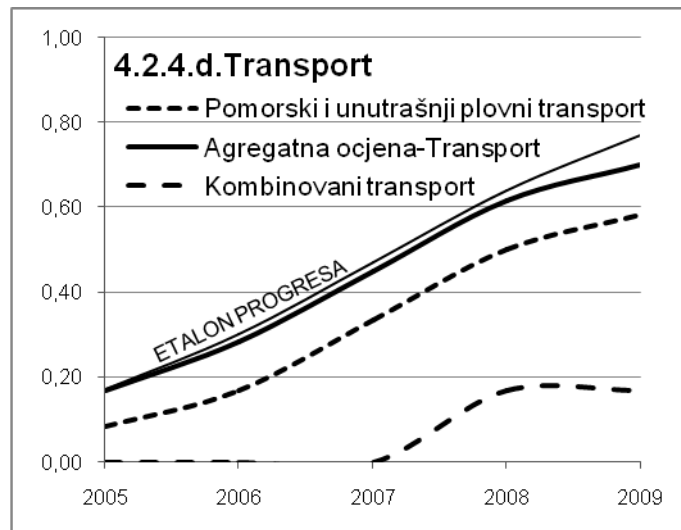
NAPREDAK. Agregatna ocjena napretka prema subkriteriju *transport* uglavnom prati liniju *etalona progressa* tokom svih pet godina. (Graf. 4.2.4.a.). Mali pad ocjene za 2009. godinu se ne može objasniti kao posljedica nedostatka *inputa* jer su budžet i broj državnih službenika Ministarstva transporta i komunikacija (MCT) zabilježili skok u intervalu 2008 – 2009. godina. Ovaj zastoj u napretku 2009. godine indirektno utiče na integralnu ocjenu o ispunjenju obaveza BiH iz *Privremenog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima*.

NAPREDAK. Agregatna ocjena za subkriterij *Transport* sastoji se od komponenti koje se posebno ocjenjuju. Napredak za *Cestovni transport* je tokom cijelog perioda ocijenjen iznad *etalona progressa* i zajedno sa *Zračnim transportom* najviše doprinosi relativno dobroj agregatnoj ocjeni napretka prema subkriteriju *Transport*. (Graf. 4.2.4.b.). Komponenta *Transevropske transportne mreže* negativno utiče na agregatnu ocjenu za *Transport*, ali ipak ima uzlaznu dinamiku u periodu 2006 – 2009. godine. Komponenta *Željeznički transport* također negativno utiče na agregatnu ocjenu za subkriterij *Transport*, a uočljiva je stagnacija u periodu 2007 – 2009. godine.

NAPREDAK. Zračni *transport* je zaslužan za relativno dobru agregatnu ocjenu napretka prema subkriteriju *Transport* i tokom cijelog analiziranog perioda je ocijenjen na nivou *etalona progres*a. (Graf.4.2.4.c., kumulativna ocjena iznosi 9.5). Nelinearni rast *inputa* - budžet i broj uposlenika - Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine (BHDCA) je očigledno posljedica investicionih ulaganja, tako da nije opravdano izvlačiti zaključke o korelaciji *inputi* - ocjena napretka. Međutim, indikativan je vrlo nizak procenat učešća obuke i treninga u ukupnom radnom vremenu Agencije (0.16%), što je daleko ispod prosjeka za institucije BiH. Istovremeno, dobar pokazatelj *output*-a je broj prevedenih i usvojenih propisa Evropske unije, koji su sadržani u *Multilateralnom sporazumu o uspostavljanju zajedničke evropske zrakoplovne oblasti* (ECAA sporazum).

NAPREDAK. *Pomorski transport i unutrašnji plovni putevi*, tokom cijelog analiziranog perioda bilježio je trend analogan agregatnoj ocjeni, ali je ipak imao negativan uticaj na ocjenu prema subkriteriju *Transport*. *Kombinirani transport* je vrlo negativno uticao na ocjenu napretka

prema subkriteriju *Transport*. (Graf. 4.2.4.d.) i sa finalnom ocjenom 2 spada u red subkriterija sa najnižom kumulativnom ocjenom napretka.

PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* bilo bi potrebno napraviti parcijalnu analizu *inputa* – budžet i broj državnih službenika - za odjele i sektore Ministarstva transporta i komunikacija koji su nadležni za subkriterij *Transport*. Važno je analizirati učešće projekata tehničke pomoći i twinninga, po godinama i po predmetu intervencije. Također, potrebno je napraviti *ex-post* i *ex-ante* evaluaciju uticaja ovih projekata, posebno sredstava IPA – Komponenta I, koja su namijenjena za izgradnju institucija i tranziciju. Dodatno, bitno je analizirati obim treninga i obuke državnih službenika i njihov uticaj na izgradnju koordinacijskih mehanizama za kreiranje i sprovođenje politikâ u oblasti transporta.

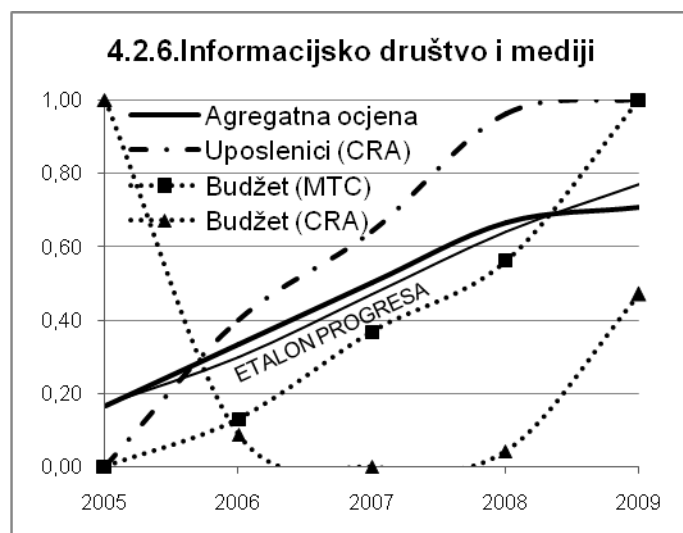

INFORMACIONO DRUŠTVO I MEDIJI

POČETNO STANJE (2004). Prema ocjeni u Izvještaju Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u iz novembra 2003. *Zakon o telekomunikacijama*, koji je navodno kompatibilan sa evropskim standardima, donesen je u septembru 2003. godine. Postoji neovisni regulatorni organ, a 2003. godine je uspostavljeno i novo državno Ministarstvo transporta i komunikacija. Postoje tri telekoma u entitetima koji imaju de facto monopol na operacije fiksne mreže na svojoj teritoriji. Revizija ove tri firme je otkrila alarmantnu učestalost lošeg upravljanja i nekompetentnosti, što je dovelo do velikih finansijskih gubitaka. Postoji određena konkurencija u mobilnom sektoru (u kojem svaki operater mora u roku od tri godine obezbjediti pokrivenost cijele teritorije signalom) što pruža određenu konkurenciju monopolu na fiksnu mrežu. Određivanje cijena je pod kontrolom entitetskih vlada. Nema formalnih ograničenja za strana ulaganja ili vlasništvo. Elektronsko poslovanje ima minimalnu ulogu u BiH. Ne postoji *Zakon o elektronskim potpisima* za uvođenje takvog poslovanja. Malo građana ima direktni pristup internetu ali je sve veći broj onih koji imaju indirektni pristup. Pristup internetu u organima vlasti je i dalje nizak.

BiH još nije ratificirala *Konvenciju Vijeća Evrope o prekograničnoj televiziji* ali se navodno pridržava njenih odredbi. BiH je prihvatila potrebu usklađivanja sa direktivama EU o *Televiziji bez granica*. U pogledu regulacijskih organa BiH je relativno napredna jer ima neovisnu *Regulatornu agenciju za komunikacije* (CRA) koja je nadležna za izdavanje dozvola elektronskim medijima i za nadgledanje poštivanja pravila i propisa u radiodifuziji. Regulatorna agencija za komunikacije je organizaciono i finansijski neovisna od Ministarstva transporta i komunikacija. Intelektualna prava su regulirana *Zakonom o autorskim i srodnim pravima* na nivou BiH koji je izrađen u skladu sa evropskom praksom. Provođenje je, međutim, slabo. *Javni RTV servis* (PBS) uglavnom poštuje odredbe zakona, ali se to ne može reći za sve komercijalne emitere. Dalju zabrinutost stvara realizacija javnog emitiranja. Iako je ovo bio zahtjev iz Mape puta, održivost PBS-a ostaje permanentno ugrožena finansijskom slabošću i neadekvatnom zakonskom osnovom.

NAPREDAK. Agregatna ocjena napretka prema subkriteriju *Informacijsko društvo i mediji* do 2008. godine je iznad *etalona progressa* (Graf. 4.2.6.). Stagnacija u periodu 2008 – 2009. se ne može objasniti nepovoljnom dinamikom *inputâ*. Naime, budžet i broj uposlenika Regulatorne agencije za komunikacije (CRA) su zabilježili rast u ovom periodu. Sličan trend rasta je imao i realizirani budžet Ministarstva komunikacija i transporta. Učešće treninga i obuke u ukupnom radnom vremenu uposlenika Regulatorne agencije za komunikacije je nisko (0.38%) u poređenju sa prosjekom za institucije BiH.

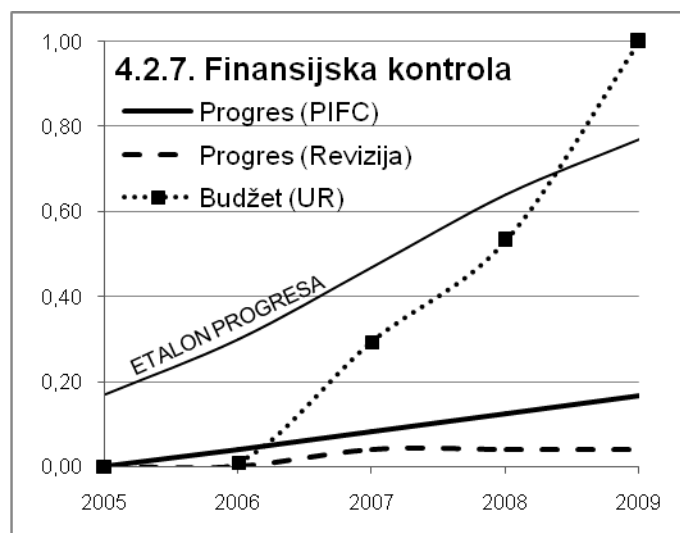
PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* potrebno je napraviti parcijalnu analizu *inputa* – budžet i broj državnih službenika za odjele i sektore Ministarstva transporta i komunikacija koji su nadležni za subkriterij *Informacijsko društvo i mediji*. Važno je analizirati učešće projekata tehničke pomoći po godinama i po predmetu intervencije za Regulatornu agenciju za komunikacije i za nadležne organizacijske dijelove Ministarstva transporta i komunikacija. Dodatno, potrebno je analizirati obim treninga i obuke uposlenika Regulatorne agencije za komunikacije i državnih službenika Ministarstva transporta i komunikacija i njihov uticaj na sposobnost preuzimanja odredbi *acquis*-ja. Također, bitno je analizirati stanje i izgradnju mehanizama koordinacije politikâ u oblasti informacijskog društva i medija.

FINANSIJSKA KONTROLA

POČETNO STANJE (2004). Sažetak ocjene Evropske komisije u izvještajima u tom periodu ukazuje kako su institucije za reviziju na državnom i entitetskom nivou uspostavljene 1999. godine. Revizori su neovisni od izvršne vlasti i izvještaje podnose Parlamentu. Tri revizorska organa sarađuju putem Koordinacionog odbora. Njihovi izvještaji su javno dostupni ali je nedovoljan odziv organa vlasti na preporuke u ovim izvještajima. Ukupno uzevši, trenutno stanje po pitanju interne finansijske kontrole javnih sredstava (PIFC) nije adekvatno zahtjevima iz budućeg *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju*. BiH mora da uvede moderne principe menadžerske odgovornosti i funkcionalno neovisan sistem interne revizije.

NAPREDAK. Subkriterij *Finansijska kontrola* spada u grupu najlošije ocijenjenih oblasti, sa kumulativnom ocjenom progresa 2 za komponentu *Interna finansijska kontrola javnih sredstava* (PIFC) i 0.5 za komponentu *Revizija* (External audit) (Graf. 4.2.7.). Uzrok slaboj ocjeni napretka se ne može tražiti u nepovoljnoj dinamici *inputa* – budžet Ureda za reviziju ima rastući trend u periodu 2006 – 2009. godina.

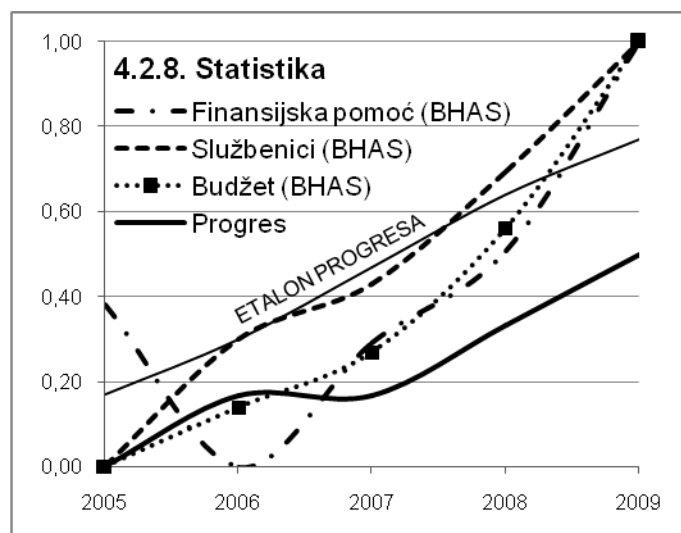
PREPORUKE. S obzirom na potencijalni nastavak *analize* potrebno je analizirati *input* “finansijska pomoć”, i to potrošena i alocirana sredstva namijenjena za razvoj institucija u oblasti finansijske kontrole i revizije. Posebno bi trebalo analizirati uticaj projekata tehničke pomoći na razvoj mehanizama koordinacije i preuzimanje odredbi *acquis*-ja u datoj oblasti.

STATISTIKA

POČETNO STANJE (2004). Prema ocjeni Evropske komisije u Izvještaju o stabilizaciji i pridruživanju 2004. izgradnja jedinstvenog statističkog sistema teče sporo, bez obzira na sporazum iz 2003. godine. Zakon o statistici još nije usvojen i nije uspostavljeno Vijeće za statistiku. Entiteti odbijaju da podrže jačanje uloge Agencije za statistiku na državnom nivou. Konkurs za direktora i zamjenike su obavljani ali nema političkog dogovora o imenovanjima. Počev od januara 2004. godine Centralna banka objavljuje mjesečni pregled vanjske trgovine BiH, zahvaljujući primjeni ASYCUDA sistema u carinskoj administraciji, premda je to zadatak koji treba da obavlja Agencija za statistiku BiH.

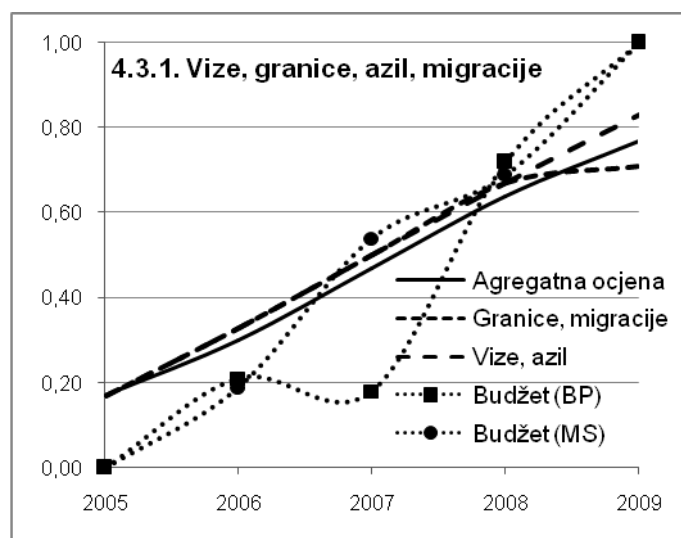
NAPREDAK. Ocjena napretka prema subkriteriju *Statistika* ima trend koji pokazuje pozitivnu korelaciju sa vrijednostima *inputa* – ostvareni budžet i broj državnih službenika Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine. (Graf. 4.2.8.). Stagnacija u periodu 2006 – 2007. se može objasniti stagnacijom u popunjavanju organizacijske sheme Agencije koja je zabilježena u ovom razdoblju. Dinamika finansijske pomoći je usklađena s napretkom što upućuje na zaključak da su projekti tehničke pomoći i twinning realizirani u Agenciji dobro odabrani i vođeni. Procenat upotrebe radnog vremena državnih službenika za potrebe treninga i obuke (3.60%) u Agenciji za statistiku je iznad srednje vrijednosti za institucije Bosne i Hercegovine. Uprkos povoljnoj korelaciji *input* – ocjena napretka, kumulativna ocjena prema subkriteriju *Statistika* na kraju 2009. godine je 6, što je relativno slabo u odnosu na *etalon progresu* (9.3).

PREPORUKE. S obzirom na mogućnost nastavka *analize* prijedlog Direkcije za evropske integracije odnosi se na potrebu proširenja analize na statističke institucije entiteta i Brčko Distrikta. Također, potrebno je analizirati *inpute* i onih institucija koje se bave prikupljanjem i obradom statističkih podataka i indirektno su odgovorni za ocjenu napretka prema subkriteriju *Statistika*. Važno je obuhvatiti : Centralnu banku, Upravu za indirektno oporezivanje, Direkciju za ekonomsko planiranje i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Dodatno, potrebno je analizirati mehanizme operativne koordinacije između ovih institucija i sposobnost preuzimanja i implementacije odredbi *acquis*-ja.

4.3. PRAVDA, SLOBODA I SIGURNOST

VIZE, UPRAVLJANJE GRANICAMA, AZIL, MIGRACIJE

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene Evropske komisije u Izvještaju Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u iz novembra 2003., BiH je usvojila novi *Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu* (2003.). Tekući vizni režim određuje države čiji državljani trebaju / ne trebaju vize za ulazak u BiH. U Izvještaju se navodi kako državljani 38 zemalja mogu ući u BiH samo sa običnim pasošima. Generalno vizna politika BiH se postepeno usklađuje sa viznom listom Zajednice. Nije jasno da li je tehnička infrastruktura za provjeru zahtjeva za vize potpuno sigurna. Ostvaren je napredak, posebno otkako je formirana Državna granična služba. U septembru 2002. godine, DGS je preuzela kontrolu nad svim zvaničnim međunarodnim graničnim prijelazima. Komparativna učinkovitost i efikasnost DGS izdvaja BiH od nekih njenih regionalnih partnera. U pogledu azila, sve donedavno središte pažnje bilo je gotovo isključivo na povratku izbjeglica. BiH je strana potpisnica *Konvencije o statusu izbjeglica* iz 1951. i njenog *Protokola* iz 1967. godine. Pitanja azila su sada regulirana *Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu*, ali Jedinica koja bi se bavila pitanjima azila u sklopu Ministarstva sigurnosti još nije u funkciji tako da BiH još uvijek nema funkcionalan sistem azila. Određivanje statusa izbjeglica vrši UNHCR koji očekuje da će ovu odgovornost prenijeti na domaće vlasti do kraja 2004. godine. Budući *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* predviđa da se ugovorne strane dogovore o saradnji na planu sprečavanja nezakonite imigracije. U tom cilju BiH bi morala pristati na ponovni prihvrat svih svojih državljana koji nezakonito borave na teritoriji bilo koje članice EU i sklopiti sporazum u pogledu državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva. Pregovori o ponovnom prihvatu su okončani sa Italijom, a otpočeli su sa Švedskom, Danskom, Slovenijom, Rumunijom i Srbijom i Crnom Gorom.

NAPREDAK. Agregatna ocjena napretka prema subkriteriju *Vize, granice, azil, migracije* je izabrana za *etalon progressa* zbog činjenice da je u toj oblasti Bosna i Hercegovina ispunila postavljene cilj – liberalizaciju viznog režima za zemlje potpisnice *Šengenskog sporazuma*⁶. Ocjene napretka za komponente *Granice* i *Migracije* tokom cijelog analiziranog perioda su bile iznad agregatne ocjene (Graf. 4.3.1.). Ocjena za komponente *Vize* i *Azil* su pokazale stagnaciju tokom 2009. Dobro agregatnoj ocjeni su najviše doprinijela budžetska izdvajanja za Graničnu policiju BiH (BP) koja su rasla mnogo brže od realiziranog budžeta Ministarstva sigurnosti (MS). Procenat učešća treninga i obuke u ukupnom radnom vremenu uposlenika za Graničnu policiju je 7.17%, daleko veći od prosjeka institucija BiH. Isti *input* - parametar za državne službenike Ministarstva sigurnosti je 0.53%, znatno ispod prosjeka za institucije BiH. Ukupna finansijska pomoć, utrošena i alocirana, Ministarstvu sigurnosti u analiziranom periodu je 14.2 miliona Eura.

PREPORUKE. U okviru nastavka *analize* bilo bi potrebno analizirati uticaj projekata tehničke pomoći na razvoj institucionalnih kapaciteta organa uprave, ministarstava i nezavisnih agencija nadležnih za subkriterij *Vize, azil, granice, migracije*. Posebno je važno analizirati uticaj projekata tehničke pomoći na razvoj mehanizama koordinacije.

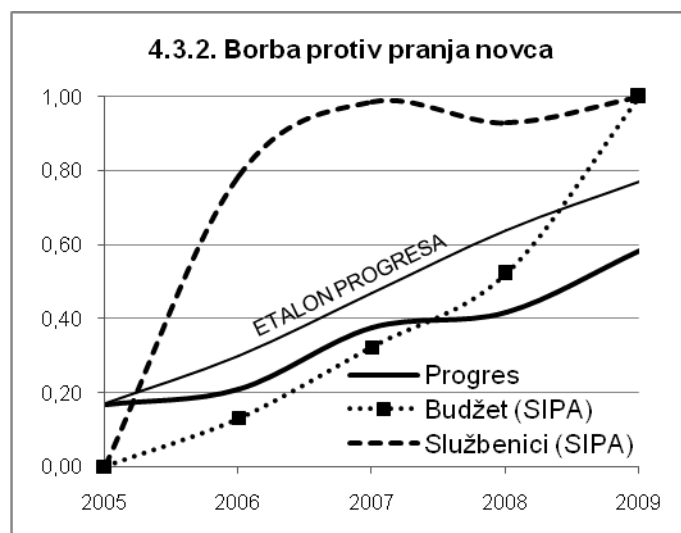
BORBA PROTIV PRANJA NOVCA

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene Evropske komisije u Izvještaju Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u (novembar 2003.), pranje novca predstavlja ozbiljan problem kojim se BiH tek počinje baviti. Podaci ukazuju na to da je moguće da se godišnje «opere» 1,5 milijardi eura preko fiktivnih firmi i namjenskih/posebnih bankovnih računa. *Krivični zakon* kvalificira pranje novca kao krivično djelo. U oba entiteta i u Distriktu Brčko zakoni obavezuju zaposlene u bankama i finansijskim institucijama da prijave sumnjive transakcije. Ranije je najčešći način pranja novca bio putem osnivanja fiktivnih firmi. U Izvještaju se navodi kako je to otežano novim postupcima registracije, a objavljivanje u Službenom glasniku računâ na kojima nije ostvaren promet također je imalo destimulativan efekat na one koji su se bavili pranjem novca. I druge firme koje pružaju novčane i usluge prenosa vrijednosti (npr. kockarnice i kazina, zamjena strane valute, osiguranje, nekretnine) također treba da podliježu izdavanju dozvola, registraciji i praćenju. Ova pitanja su obrađena u *Akcionom planu na suzbijanju pranja novca* kojeg svi nadležni organi treba da provedu.

---

⁶ Radna pretpostavka u toku izrade *Analize* bila je da će liberalizacija viznog režima biti postignuta do kraja 2010.godine. Odluka Vijeća EU stupila je na snagu 15.12.2010.

NAPREDAK. Ocjena napretka prema subkriteriju *Borba protiv pranja novca* je imala dinamiku sporog rasta i tokom cijelog analiziranog perioda je ispod *etalona progres*a (Graf. 4.3.2.). Ovakav trend se ne može objasniti kao posljedica *inputa* – realizirani budžet i broj državnih službenika Agencije za istrage i zaštitu (SIPA), koji je u periodu 2006 – 2009. imao dinamičan rast. Učešće radnog vremena utrošenog za trening i obuku državnih službenika u SIPA iznosi 3.20% i bio je približno jednak srednjoj vrijednosti za institucije BiH.

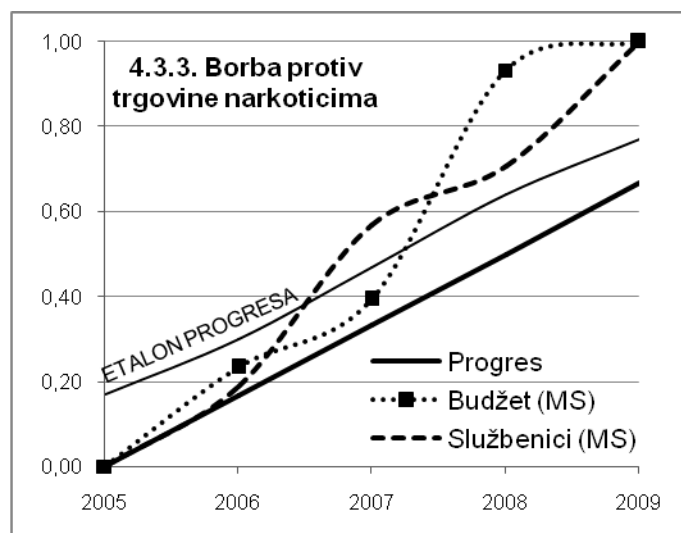
PREPORUKE. U analizi su uzete u obzir samo vrijednosti *inputâ* za Agenciju za istrage i zaštitu, premda je odgovornost za napredak prema subkriteriju *Borba protiv pranja novca* podijeljena između mnogih ministarstava, organa uprave i agencija. Zbog toga bi, u nastavku *analize*, bilo potrebno napraviti parcijalnu analizu za sva ova tijela, uzimajući u obzir iste *inpute* kao i u slučaju Agencije za istrage i zaštitu. Bitno je analizirati uticaj projekata tehničke pomoći na razvoj mehanizama koordinacije između ovih tijela i sposobnost preuzimanja i sprovođenja odredbi *acquis*-ja u ovoj oblasti.

BORBA PROTIV NEDOZVOLJENE TRGOVINE NARKOTICIMA

POČETNO STANJE (2004). U Izvještaju Evropske komisije Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u (novembar 2003.) navedeno je kako su trgovci narkoticima koristili (tada manje) porozne granice, podijeljene zakonske nadležnosti i slabu carinsku kontrolu. Bosnu i Hercegovinu su koristili uglavnom kao tranzitnu zemlju ka zapadnoj Evropi. Krijumčarenje narkotika se i dalje odvija.

NAPREDAK. Ocjena prema subkriteriju *Borba protiv nedozvoljene trgovine narkoticima* je tokom cijelog perioda ispod *etalona progressa* (Graf.4.3.3.). Dinamika ocjene napretka se podudara sa dinamikom rasta *inputa* – realizirani budžet i broj državnih službenika Ministarstva sigurnosti (MS), što upućuje na zaključak da su resursi Ministarstva adekvatno korišteni kada se radi o ovoj oblasti odgovornosti. Učešće upotrebe radnog vremena za potrebe treninga i obuke državnih službenika je samo 0.53%, što je znatno ispod prosjeka za institucije BiH.

PREPORUKE. U analizi su uzete u obzir samo vrijednosti *inputâ* za Ministarstvo sigurnosti što ne odražava raspodjelu odgovornosti za napredak prema subkriteriju *Borba protiv nedozvoljene trgovine narkoticima*. Efikasnost ove borbe zavisi od rada mnogih ministarstava, organa uprave i agencija. Zbog toga je, pri eventualnom nastavku analize, potrebno napraviti parcijalnu analizu za sva ova tijela, uzimajući u obzir iste *inpute* kao i u slučaju Ministarstva sigurnosti. Važno je analizirati uticaj projekata tehničke pomoći na razvoj mehanizama koordinacije između ovih tijela i sposobnost preuzimanja i sprovođenja odredbi *acquis*-ja u ovoj oblasti.

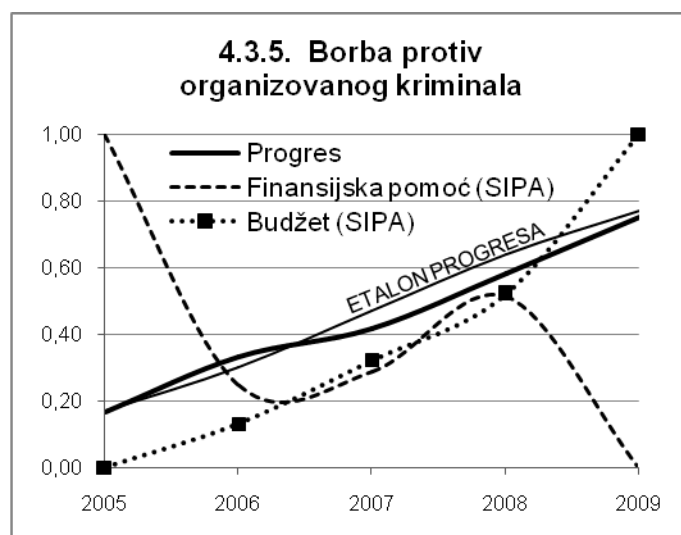
BORBA PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA

POČETNO STANJE (2004). Prema sažetku ocjene Evropske komisije u Izvještaju Vijeću o spremnosti BiH za pregovore o SSP-u s EU (novembar 2003.), Parlamentarna skupština BiH je usvojila *Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti*. *Zakon o državnoj službi* detaljno navodi radnje koje bi mogle predstavljati sukob interesa, a u novom Ministarstvu sigurnosti počelo se raditi na izradi antikorupcijske strategije. Tužiteljstvo BiH je počelo rad na brojnim *krivičnim predmetima visokog nivoa*. Organizirani kriminal je veliki problem. Krijumčarenje visokotarifnih roba poput cigareta, alkohola, naftnih proizvoda je široko rasprostranjeno. Podaci ukazuju na to da gubitak usljed carinskih prevara i krijumčarenja iznosi 150 – 300 miliona eura godišnje, što otprilike predstavlja iznos godišnjeg državnog budžeta. Krijumčarenje migranata kroz BiH se smanjilo zahvaljujući radu Državne granične službe. Međutim, sofisticirane mreže trgovine

ljudima, koje također trguju ženama u svrhu seksualnog iskorištavanja, i dalje dovode žrtve u zemlju i odvođe iz nje.

Unutar BiH, terorizam je uglavnom bio usmjeren na povratnike ili politički nepoželjne manjine u određenim regijama. Broj lokaliziranih napada se smanjuje. U pogledu «međunarodnog terorizma», postoje dokazi o tome da su neke «dobrotvorne organizacije» koje rade u BiH bile povezane sa terorističkim organizacijama, ali su one nakon što su otkrivene, zatvorene. Dosad nisu zabilježeni nikakvi napadi na međunarodne interese u BiH. Nakon događaja od 11. septembra 2001. godine, formiran je antiteroristički koordinacijski tim koji je efikasno radio, ali ga novi saziv Vijeća ministara nije odmah ponovo imenovao. U svim oblastima vezanim za pravdu i vladavinu zakona od BiH se traži da poboljša međuagencijsku i međuentitetsku koordinaciju i saradnju. Ne postoji zajednički informacijski sistem niti za policiju niti za pravosudne i tužiteljske organe. Pošto SIPA još nije u funkciji, ne postoji zvanični organ koji bi na državnom nivou obrađivao kriminalističke informacije. Razmjena obavještajnih podataka ovisi o dobroj volji uključenih agencija/organa.

NAPREDAK. Ocjena napretka prema subkriteriju *Borba protiv organiziranog kriminala* je relativno dobra i tokom cijelog analiziranog perioda se skoro podudara sa *etalonom progressa* (Graf. 4.3.5.). Iznos finansijske pomoći, utrošene i alocirane u Agenciji za istrage i zaštitu ima nelinearno kretanje i ne prati dinamiku realiziranog budžeta što je vjerovatno posljedica upotrebe pomoći za investicijska ulaganja.

PREPORUKE. U analizi su uzete u obzir samo vrijednosti *inputâ* za Agenciju za istrage i zaštitu. Odgovornost za napredak prema subkriteriju *Borba protiv organiziranog kriminala* podijeljena je između velikog broja ministarstava, organa uprave i agencija čiji inputi nisu bili dostupni u ovoj fazi analize napretka evropskih integracija. Za cjelovitu sliku stanja potrebno je napraviti parcijalnu analizu za sva ova tijela, uzimajući u obzir iste *inpute* kao i u slučaju Agencije za istrage i zaštitu. Potrebno je analizirati uticaj projekata tehničke pomoći na razvoj mehanizama koordinacije između ovih tijela i sposobnost preuzimanja i sprovođenja odredbi *acquis*-ja u ovoj oblasti.

DODATAKI – METODOLOGIJA

U osnovi godišnjih *Izveštaja o napretku* stoji tehnička analiza u kojoj Evropska komisija ocjenjuje napredak deskriptivnim ocjenama u rasponu „nema napretka“ (no progress) do „značajan napredak“ (significant progress). Posebno se ocjenjuje svaka oblast iz klasifikacije koja je razrađena prema shemi dokumenta *Evropskog partnerstva sa BiH*. Poglavlja, ili popularno „kriteriji“ su: *Politički kriteriji, Ekonomski kriteriji i Evropski standardi*, pri čemu je ovo posljednje poglavlje podijeljeno na *Unutrašnje tržište i Sektorske politike*. Oblasti su podijeljene na komponente, odnosno segmente. U određenim slučajevima, zavisno od procjene analitičara, daje se ocjena godišnjeg napretka za kriterij i oblast u cjelini (agregatna ocjena), a zatim se ocjenjuje svaki segment pojedinačno. Ocjene progressa se odnose na period oktobar prethodne godine – oktobar tekuće godine.

Radi sagledavanja napretka po pojedinim segmentima u petogodišnjem razdoblju razrađene su metodologije i principi koje treba imati u vidu prilikom čitanja i interpretacije analize. Za prvu godinu analiziranog perioda je uzeta 2005. zbog toga što je to prva godina od kada Evropska komisija koristi unificirani obrazac izvještavanja. Opis *početnog stanja* se uzima na osnovu *Izveštaja Evropske komisije za 2004. godinu i Izveštaja o spremnosti Bosne i Hercegovine za pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom*, koji je Evropska komisija pripremila za Vijeće Evropske unije u novembru 2003. godine. Deskriptivnim ocjenama Evropske komisije su pripisane numeričke vrijednosti po jedinstvenom ključu koji se dosljedno primjenjuje u svim vremenskim serijama i za sve ocijenjene oblasti. Uveden je koncept *kumulativne ocjene* koja se dobije dodavanjem ocjene za tekuću godinu na ocjenu za prethodnu godinu.

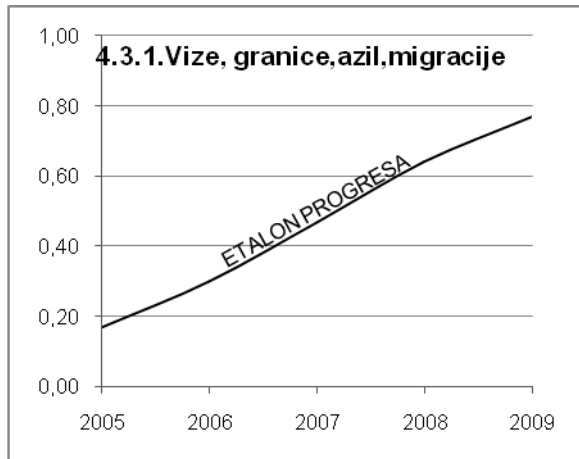
Principijelna analitička ideja je logična premisa da *inputi* (ulazni parametri)

rezultiraju *outputima* (izlazni parametri) koji su zatim sistematski i objektivno verificirani od strane Evropske komisije. Podaci o parametrima su dobijeni od institucija: ministarstava, drugih organa uprave i nezavisnih tijela i agencija na nivou Bosne i Hercegovine (ukupno 51 institucija) prema Programu realizacije Evropskog partnerstva (2007) Vijeća ministara BiH. Dodane su su agencije za bankarstvo entitetâ koje su uključene u analizu zbog nepostojanja odgovorne institucije na nivou BiH. Za *inpute* su uzeti: budžet, broj državnih službenika (ili zaposlenih u slučaju kada se radi o instituciji nčiji zaposleni nemaju status državnih službenika) i finansijska pomoć (donacije), a *outputi* su: broj proizvedenih pravnih propisa, broj potpuno preuzetih pravnih propisa EU, broj pravnih propisa EU preuzetih djelimično, broj prevedenih pravnih propisa EU i broj obavljenih i obuka.

Radi unifikacije grafičkog prikaza vremenskih serija izvršena je NORMALIZACIJA vrijednosti svih parametara na slijedeći način. (Kutija 1). Vrijednosti ocjene napretka su skalirane u rasponu najniže kumulativne ocjene (0) i najviše kumulativne ocjene (12) koje su postignute u posmatranom periodu za sve kriterije i subkriterije. Imajući ovo u vidu krivulju napretka (ili agregatnog napretka) treba interpretirati na sljedeći način: nivo (vrijednost) „nula“ (0) je NAJMANJA kumulativna ocjena koja je postignuta u periodu 2005 – 2009, za dati kriterij ili subkriterij. Nivo (vrijednost) ocjene napretka „jedan“ (1) je NAJVEĆA kumulativna ocjena koja je postignuta u periodu 2005 – 2009, za dati kriterij ili subkriterij. Sve vrijednosti ocjene su smještene u ovom intervalu.

Za potrebe lakše percepcije stepena ostvarenog napretka je uveden je koncept *etalona progressa*. Etalon (mjera) progressa je ucrtan u svaki grafikon, što omogućava vizualizaciju i lakšu komparaciju napretka za dati kriterij (ili subkriterij) sa relativno „idealnim“ stanjem. Za *etalon progressa* je

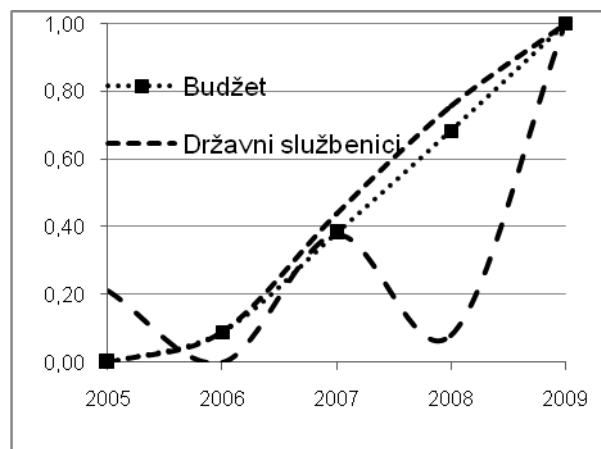
izabrana oblast *Vize, upravljanje granicama, azil, migracije* zbog toga što je razvoj događaja tokom 2009. Dao osnov za radnu pretpostavku da će do kraja 2010. biti ostvaren cilj integracije- stavljanje Bosne i Hercegovine na „bijelu Schengen listu“.

Može se dakle smatrati da je napredak ostvaren po ovom kriteriju *relativno* zadovoljavajući jer je u ovom slučaju postignut cilj evropskih integracija, te je opravdano da se ova oblast, odnosno napredak po ovom kriteriju uzima kao „mjera“, *etalon progres*, za sve ostale oblasti. Iz grafičke prezentacije se vidi da je normalizirana vrijednost kumulativne ocjene progresu za oblast *Vize, upravljanje granicama, azil, migracije* za 2005. godinu 0.17, a na kraju analiziranog perioda, 2009. godine, ova vrijednost je 0.77. [Radi lakšeg praćenja sadržaja analize numeracija grafikona u cijelom dokumentu identična sa numeracijom naslova i podnaslova u *Izveštaju Evropske komisije o napretku Bosne i Hercegovine* (2009). Vrijednost *input* parametara: godišnji ostvareni budžet, prosječni broj službenika u toku godine i iznos finansijske pomoći (alocirane u posmatranoj godini), su skalirane u intervalu od MINIMALNE vrijednosti parametra ZA DATU INSTITUCIJU, do MAKSIMALNE vrijednosti parametra za datu instituciju, u posmatranom intervalu, 2005 -2009. godina. Vrijednost „nula“ (0) je dakle, najmanja, a vrijednost „jedan“ (1) je najveća vrijednost određenog parametra u posmatranom periodu, za DATU INSTITUCIJU. Na ovaj način je moguće konstruirati unificirane grafičke prikaze koji

prezentiraju DINAMIKU ulaznih parametara. Na vrijednosti ulaznih parametara je primijenjen metod NORMALIZACIJE. (KUTIJA 2). Poređenjem vremenskih serija za *inpute* i vremenskih serija za *kumulativne ocjene progresu* izvode se analitički zaključci o korelacijama i MOGUĆIM uzrocima odsustva napretka. Za svaku oblast se daju PREPORUKE koje se odnose na moguće puteve za unapređenje analize. To dakle nisu PREPORUKE za iznalaženje načina unapređenja rada institucija i performansi u smislu evropskih integracija, što ostaje nadležnost i obaveza institucija.

Iz uzorka grafičke prezentacije se vidi da je u datom periodu najmanja vrijednost utrošenih budžetskih sredstava bila u 2005. godini, kao i najmanji prosječni broj državnih službenika (zaposlenih, u slučaju institucija čiji zaposleni nemaju status državnih službenika). Najveća vrijednost ovih parametara je u zadnjoj godini posmatranog perioda, 2009. Ovo je tipičan slučaj, ali ima i odstupanja.

Za izvođenje analitičkih zaključaka je korisno poznavati DINAMIKU ovih parametara koja se znatno razlikuje od institucije do institucije. Finansijska pomoć (alocirana) za UZORAK instituciju je bila najmanja za 2006. godinu, a najveća za 2005. Ova vremenska serija služi za izvođenje zaključaka o uticaju finansijske pomoći institucijama na ostvareni napredak po oblastima ocjenjivanja. Prikazane su vremenske serije samo za institucije koje su dobijale finansijsku pomoć, ili, pak, koje su korektno upisale podatke u bazu podataka.

KUTIJA 1

Normalizacija vrijednosti kumulativne ocjene progressa (KOP) je izvršena po formuli:

$$\mathbf{NKOPk,g=(KOPk,g-KOPk,min)/(KOPk,max-KOPk,min)}, \text{ gdje je :}$$

NKOPk,g – NORMALIZIRANA vrijednost ocjene progressa za kriterij (ili subkriterij) k, za godinu g,
KOPk,g –PRIRODNA (izvorna, *native*) vrijednost kumulativne ocjene progressa za kriterij (ili subkriterij) k, za godinu g,
KOPk,min – najmanja PRIRODNA vrijednost ocjene za kriterij k, u posmatranom intervalu, 2005 -2009. godina,
KOPk,max – najveća PRIRODNA vrijednost ocjene za kriterij k, u posmatranom intervalu, 2005 -2009. godina.

KUTIJA 2

Normalizacija vrijednosti input parametara (IP) (budžet, službenici, finansijska pomoć) je izvršena po formuli:

$$\mathbf{IPi,g=(IPi,g-IPi,min)/(IPi,max-IPi,min)}, \text{ gdje je :}$$

IPi,g – NORMALIZIRANA vrijednost input parametra instituciju i, za godinu g,
IPi,g –PRIRODNA (izvorna, *native*) vrijednost input parametra za instituciju i, za godinu g,
IPi,min – najmanja PRIRODNA vrijednost input parametra, za instituciju i, u posmatranom intervalu, 2005 -2009.
IPi,max – najveća PRIRODNA vrijednost input parametra, za instituciju i, u posmatranom intervalu, 2005 -2009.